

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Az Emberi Jogok Európai Bírósága által elvárt hatékony jogorvoslat érvényesülése a hazai jogrendszerben

dr. Boda Zoltán

Témavezető: Prof. Dr. Elek Balázs
egyetemi tanár

DEBRECENI EGYETEM

Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Debrecen

2025

I. A Doktori értekezés előzményei és célkitűzései, kutatási módszerek

I/1. Bevezetés, a kutatási téma meghatározása

Az alapjogok olyan alapvető jogosultságok, melyek az emberi lét legalapvetőbb értékei, az emberi méltóság és a személyi integritás biztosítására irányulnak.¹ Kiemelt szerepükre utal azt is, hogy a tagállamok belső jogában a legmagasabb szintű normák között helyezkednek el, mely normákhoz az egész belső jogrend igazodik², ez egyúttal a demokratikus jogállam alapvető jellemzője is. Az egyes szerzők szerint a világ „leghatékonyabb emberi jogi rezsimje”³-ként aposztrofált Európa Tanács célja az emberi jogok védelme a csatlakozó tagállamokban, és ennek révén a tagállamok ösztönzése az alapjogok hatékony érvényesülésének biztosítására.⁴

Ezen alapjogok értelmezésére és konkrét jelentéstartalmuk kifejtésére, valamint a gyakorlatban történő implementációjukra az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) esetjogában került sor, amely az Emberi Jogok Európai Egyezményét (EJEE) az egyes jogok tartalmát folyamatosan bővítve értelmezi és alkalmazza⁵. Az EJEB esetjoga olyan jogtömeg, amelyet a tagállamok hatóságai kötelesek figyelembe venni egyrészt az előttük levő eljárások elbírálása során, de akkor is, amikor a jövőbeli jogsértések megelőzésére új szabályozást vezetnek be⁶, „erga omnes” hatállyal „felruházva” ezzel az EJEB ítéleteit.⁷

Az EJEB hazánkat két alapjogi vonatkozásban is felhívta arra, hogy dolgozzon ki hatékony jogorvoslati rendszert. Az egyik a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartott személyek alapvető jogaikat sértő elhelyezési körülményeinek sérelme esetén felmerülő, az emberi méltósághoz való jogból levezetett, az embertelen, megalázó büntetés tilalmába ütköző fogvatartás okozta sérelmekkel kapcsolatos. A másik a tisztességes eljáráshoz való jog körébe tartozó, az ésszerű időn belüli eljáráshoz való joghoz kapcsolódó jogérvényesítési lehetőségekhez fűződik. Kutatásom célja annak vizsgálata, hogy *hazánk mennyiben és hogyan tett eleget* a hatékony jogorvoslat(ok) kidolgozásának, ill. az(ok) hogyan érvényesül(nek).

Cséka Ervin gondolatait⁸ felidézve rögzíthetem, hogy a jogorvoslatok alaptanai nem közelíthetők meg az egész vonatkozó eljárás, sőt végső összefüggésben az adott jogrendszer szerkezeti és tartalmi felépítésének ismerete és megértése nélkül. Ennek megfelelően nem várható el jelen terjedelmi korlátok közé szorított disszertációtól, hogy a büntető és polgári jogorvoslati intézményeket átfogóan megfelelő alapossgal vizsgálja. *Céлом* nem az EJEE 13. cikkében rögzített és az EJEB által általánosságban elvárt hatékony jogorvoslat átfogó elemzése, hanem az *EJEB Varga és mások kontra Magyarország és Gászó kontra Magyarország ügy hatására bevezetett hazai jogorvoslatok (vagyis a Bv. tv. szerinti, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás és a Pevtv. szerinti, a polgári peres eljárás elhúzódása miatti vagyoni elégtétel) vizsgálata*. Ez inkább – különösen az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog kapcsán — érintőlegesen egészül ki az előbb említett jogorvoslatokra vonatkozó megállapításokkal, pl. a büntetőeljárásban az eljárás ésszerűtlen ideig tartó elhúzódása miatti büntetés-enyhítés azon szempontjaival, amelyek eddig kevésbé

¹ Blutman László: Az Európai Unió joga a gyakorlatban. Budapest, HVG-ORAC Kft., 2014., 333.

² Uo. 33.

³ lásd: Helen Keller – Alec Stone Sweet (szerk.): A Europe of Rights. The Impact of the ECHR on National Legal Systems. Oxford – New York, Oxford University Press. 2008., 3.

⁴ Rainer Lilla: Távol Európától – az ésszerű időn belüli eljáráshoz kapcsolódó jogorvoslati lehetőségek szűkülése. Eljárásjogi Szemle 2017/4.

https://eljarasjog.hu/2017-evfolyam/tavol-europatol-az-eszszeru-idon-beluli-eljarashoz-kapcsolodo-jogorvoslati-lehetosegek-szukulese/#_ftnref5 (2020-08-24)

⁵ Uo.

⁶ Luzius Wildhaber: A constitutional future for the European Court of Human Rights? Human Rights Law Journal, Vol. 23. No. 507., 2002., 162.

⁷ Déborah Forst: The execution of judgments of the European Court of Human Rights. Limits and ways ahead. ICL Journal, Vienna Journal on International Constitution Law, 2013/3., 4.

⁸ Cséka Ervin: A büntető jogorvoslatok alaptanai. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1985., 14.

jelentek meg a jogirodalomban. Az ésszerű időbeliséggel összefüggésben nem térek ki az egyes eljárások elhúzódsának okaira, erről számos remek tanulmány és mű született eddig is. A dolgozat nyilvánvalóan alapjogi vizsgálat fókuszú, tehát a téma az alkotmányjogon „fekszik keresztül”, de nem kerülhetők meg a büntetőeljárás, büntetés-végrehajtási, polgári anyagi- és eljárásjogi szakkérdések sem. Az „alapjog-központúság” ugyanakkor nem jelenti, hogy az értekezés kizárólag alkotmányjogászok érdeklődésére számot tartó, teljesen mértékben alapjogi témájú. Reményeim szerint gyakorló bíróként sikerül egy inkább jogágakon átívelő, az alkotmány-, büntető- és polgári jogászok érdeklődésére egyaránt számot tartó művet írni, amely a bírósági szervezetrendszer érintő szempontokkal sem marad adós.

Nem csupán a korszerű büntetés-végrehajtás jogállami követelmény, amiből fakadóan hatékony jogvédelmet kell nyújtani az elhelyezéssel összefüggő sérelmekkel szemben, hanem védelmet kell nyújtani más – így a bíróságok eljárásával összefüggő – alapjogok megsértésével, az esetleges hatalommal való visszaéléssel szemben is.

A kutatás egyik része az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekkel összefüggésben polgári jogi és büntetőjogi interdiszciplináris jellegű, amely egyúttal érdekes határterület is. Emellett témaválasztásom személyesebb indítókai az volt, hogy 2018. szeptemberétől a Debreceni Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjában dolgoztam azon okból, hogy segítsek az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási, felhalmozódott kérelmek feldolgozásában. Akkoriban még havonta száz-as nagyságrendben érkeztek a fogvatartotti kérelmek, komoly ügghátralék keletkezett. Több száz kártalanítási kérelem elbírálása után reményeim szerint a téma jó ismerőjeként színvonalas módon fogok tudni olyan kérdésköröket taglalni, amelyek a kártalanítási kérelmek „kikopása” ellenére napjainkra sem vesztek aktualitásukból. A kérelmek elbírálása tette lehetővé, hogy mélyre ássam magam az alapul szolgáló EJEB esetjogban. Ez pedig rögtön a hatékony jogorvoslat biztosításának követelményéhez terelt. Így a hazánkat érintő másik pilot judgment eljárásban született ítélettel (Gazsó kontra Magyarország) érintett alapjog, (a kutatás másik fő részét jelentő) az ésszerű időn belüli bírósági eljáráshoz való jog felé is terelődött a figyelmem.

Előzőekből kifolyólag gondoltam úgy, hogy érdemes lehet tudományos kutatás tárgyává tenni, hogy az EJEB által elvárt hatékony jogorvoslattal kapcsolatos hazai jogintézmények ténylegesen hogyan érvényesülnek: hogyan teljesítik be a sérelmek hatékony orvoslásával kapcsolatos elvárásokat. Kérdés, hogy a hatékonyság az magára *az igényérvényesítési mechanizmusra vonatkozik csupán, vagy a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek azon túlmutatón a bekövetkezett sérelmeket azokkal arányban álló módon képesek -e kompenzálni* (avagy ezen rendeltetést nem képesek betölteni). Kutatásom nélkülözhetetlenné teszi kitérni a sérelemdíj, a kártalanítás, a kártérítés és az alapvető jogok, valamint személyiségi jogok „mátrixára”, valamint ezen jogintézmények viszonyrendszerére és elhatárolási pontjaira.

A témaválasztás elméleti (dogmatikai) és gyakorlati jelentősége egyaránt ismert. A téma különböző vetületeit már több hazai szerző is feldolgozta⁹. Jelen dolgozat ezért a *kapcsolódó jogorvoslatok új aspektusból* történő bemutatására vállalkozik. Az alapvető jogokat sértő elhelyezéssel összefüggésben egyes problémák továbbra sem szűntek meg és az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog kapcsán új jogintézménnyel (*vagyoni elégtétel*) is gazdagodott a hazai jogrendszer, amely megérdemli, hogy a tudományos érdeklődés fókuszában álljon.

A téma feldolgozását elsősorban dogmatikai irányból teszem meg, ez jelentősen a normaszöveg-alapú vizsgálattal keveredik, illetve a felsőbírósági határozatokból nyert megállapításokon keresztül jut el a dolgozat a dogmatikai rendszerezéshez.

Kiemelten vizsgálom, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények és az elhúzódo (polgári) perek okozta alapjogsérelmek hálójában az *igényérvényesítési fórumrendszerek*

⁹ Lásd: Bagossy Mária és Rainer Lilla PhD dolgozatai

egybevetése révén felvessem azon vitás dogmatikai kérdéseket, amelyek akár kétségessé tehetik az alapjogsérelemmel összefüggő jogorvoslati lehetőségek hatékonyságát is.

Az ésszerű időn belüliség témakörében különösen alakult a hazai joggyakorlat, számtalan eltérő álláspont és érvelés született az (eljárási) alapjog jogintézményi vitás kérdéseiben: kezdve attól, hogy a bíróságok állást kellett, hogy foglaljanak, miként ismerik el a jogosultságot. Az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog kitüntetett szerepe azért is megkérdőjelezhetetlen, hiszen amennyiben a hatalmas felelősséggel és a magánfelek jogviszonyaiba markáns intervenciót megvalósító tevékenység jogellenessé fajul, úgy ismét csak a jogállami érdekek mentén van kiemelkedő szerepe a közhatalommal felruházott és az állami kikényszeríthetőség tényét maga mögött tudó igazságszolgáltató szervek károkozásainak.

Amennyiben valaki az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog sérelme esetén vagyoni vagy nem vagyoni igényvel kíván(t) fellépni, a bírósági jogkörben okozott kártérítés iránti perindítás kínálkozik lehetőségként, ugyanis a Ptk.-ban szabályozott sérelemdíj vonatkozásában a tisztességes eljáráshoz való jog nem tekinthető személyiségi jognak. Ez a kártérítési felelősségi forma nem objektív, hanem szubjektív felelősségen alapul, azaz egyrészt vizsgálendő a kártérítés általános, négyes feltételének – jogellenesség, felróhatóság, a károkozás és az okozati összefüggés – fennállása, valamint a bírósági jogkörben okozott kártérítés speciális kritériumai: a bírósági jogkörben eljárás, valamint a rendes jogorvoslatok kimerítése követelménye, az igényérvényesítés pedig csak ezek igazolása esetén lehet eredményes.

A bírósági eljárások elhúzódásával kapcsolatos sérelmek érvényesítésével összefüggésben pedig lehetőséget láttam arra, hogy felhívjam a figyelmet a büntetőeljárások esetleges elhúzódásával kapcsolatos problémakör megoldatlanságára. Jelenleg ugyanis a büntetőeljárás elhúzódásával összefüggésben az állam közjogi eszközökkel nem biztosít védelmet – ez pedig hazánk nemzetközi kötelezettségvállalásaival ellentétes –, a polgári jogi eszközök erre pedig egyáltalán nem alkalmasak. *A büntetőeljárások kapcsán álláspontom szerint jelenleg – a magyar jogrendszerben – egyetlen hatékony (érdemi) jogorvoslatnak vélt jogintézmény tart fenn a jogalkotó az ésszerű eljáráshoz való jog sérelmét elszenvedők számára, ez pedig a büntetés enyhítése.* Ugyan alkotmányosnak tekinthető az, ha a büntetés kiszabása körében nyert kedvezménytel kerül kompenzálásra az, hogy indokolatlanul elhúzódott a büntetőeljárás, azonban, ha ezt helytelenül alkalmazzák a bíróságok (például úgy, hogy összemossák az eljárás elhúzódását az időmúlással), a jogvédelem teljesen kiüresedik. A büntetőügyek kapcsán továbbra is kérdéses, hogy vajon hiányzó politikai akarat, költségvetési források szűkössége vagy esetleg más körülmény indokolta a polgári peres eljárások elhúzódásával kapcsolatos alapjogsértések esetére nyitva álló hatékony jogorvoslathoz hasonló igényérvényesítési lehetőség kidolgozásának elmaradását.

Az értekezés egyik novumát jelentheti a már említett *polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel elemző bemutatása*. Egy relatíve új jogorvoslati lehetőségről van szó, ezért kevés szakirodalmi forrás állt rendelkezésemre. Ennek okán – a 2024. június 30. napjáig érkezett – iratok vizsgálatán alapuló kutatást és elemzést végeztem a Debreceni Törvényszéken. Szerencsémre olyan gyakorlati tapasztalatokkal gazdagodtam, melyek segítettek, hogy a jogszabály-szöveg ismertetésén túlmutató, problémaorientált megközelítést adjam a vagyoni elégtétel érvényesítésére irányuló eljárásnak. A gyakorlati tapasztalatok vizsgálata alapján lehet arra választ adni, hogy a törvény bevezetésének céljai megvalósulhattak-e.¹⁰ Ha ugyanis a vagyoni elégtétel sem hatékony jogorvoslat az eljárások elhúzódásának a megakadályozására, akkor az EJEB továbbra is rendszeresen marasztalja majd

¹⁰ Kovács Ildikó és Pribula László, a kizárólagos illetékességgel eljáró törvényszékek fellebbviteli fórumainak kollégiumvezetői közös tanulmányukban ezt akképp fogalmazták meg, hogy: „[K]iemelkedően fontos azonban látni, hogyan alakul az új intézmény gyakorlata, hiszen ennek függvényében lehet csak kijelenteni azt, hogy a jogalkotói törekvések megfelelően érvényesülnek, ezáltal a szabályozás be tudja tölteni a jogkereső felek érdekeihez igazodó feladatát. (Kovács Ildikó - Pribula László: Az eljárások elhúzódása miatti vagyoni elégtétel gyakorlata. Jogtudományi Közlöny 2023/3., 57.)

az államot. Ha viszont megfelelő eszköz, akkor nemzeti hatáskörben marad az eljárások elhúzóásával okozott sérelmek orvoslása. Az empirikus vizsgálat közelebb vihet annak a kérdésnek a megítéléséhez, hogy vajon hazánk *megfelelő szabályozási megoldást választott-e* a Gázsó kontra Magyarország ügy végkimenetelét követően.

Gyakorló bíróként vizsgálat tárgyává kívánom tenni, hogy az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog biztosítására vonatkozó kötelezettség *másik – a jogsértő – oldal* szempontjai sem maradhatnak figyelmen kívül. Ezzel összefüggésben pedig szerepet kap a bíró (bíró) munkaterhe, ami ebben a szempontrendszerben azért különösen érdekes, mivel az EJEB szerint nem eredményezhet mentesülést az ésszerű idő követelménye alól a bíróságok leterheltsége, azonban ezzel ellentétben az „érintett” bíró elleni fegyelmi eljárásban alappal lehet rá hivatkozni. Elemezni kívánom továbbá azt az ellentmondást is, hogy a fegyelmi eljárással ellentétben úgy tűnik, hogy szolgálati jogvitában nem lehet eredményesen az ügyteherre hivatkozni.

Mivel álláspontom szerint egyetlen, hatékonynak véleményem szerint ugyan nem tekinthető, de a gyakorlatban annak minősített jogintézmény áll az ésszerű időn belüli büntetőeljáráshoz való jog sérelmét elszenvedők számára (a büntetés enyhítése), emiatt az alapvetően doktrinális, (jog)dogmatikai megközelítést alkalmazó kutatásomat célszerűnek tartom röviden kiegészíteni a „politikai”, társadalomtudományi megközelítés két kritikai nézőpontjával: az eljárásjogi gyorsítást célzó jogszabályalkotás által bevezetett új szabályok milyen viszonyban állhatnak a társadalom tagjainak igazságérzetével (ami pedig kihatással van a bíróságok megítélésére) és, hogy a kérdéskör nem hagy érintetlenül olyan bírósági igazgatási témákat sem, mint például a bírák karrierrendszere, vagy éppen javadalmazása.

Terjedelmi korlátok miatt az értekezés nem tud a bírósági eljárások elhúzóadásának eljárási kérdéseivel foglalkozni. A dolgozatnak így nem célkitűzése a bírósági eljárások esetleges elhúzóadása okainak¹¹, valamint a bírósági szervezetrendszerben és az igazgatási környezetben rejlő okok vizsgálata. Az előbb említett okból szintén nem tartalmazza az értekezés más nemzetek gyakorlatának részletes elemzését sem.

II/2. Az értekezés szerkezeti felépítése, az alkalmazott kutatási módszerek

Mélyrehatóan igyekszem elemezni az alapjogvédelem és a személyiségi jogi védelem közötti dogmatikai vékony határvonalat és az ebből fakadó jogértelmezési, jogalkalmazási nehézségeket és gyakorlatot a felsőbb bírósági határozatokban megfogalmazott álláspontok ütköztetése révén. Számos terminológiai zűrzavar és az elméleti alapok tekintetében is fennálló súlyos bizonytalanságokon is túlmutató anomáliák otthagyják a lenyomatukat az alapjogokkal kapcsolatos igényérvényesítés hatékonyságán. Az alapjogi igényérvényesítés komoly elhatárolási kérdéseket vet fel a polgári jogi személyiségvédelemtől, különösképp tükröződik ez az ellentétes bírói gyakorlatban is. A kérdés összetettségét mutatja az is, hogy az esetjog szerint nem minden alapjog egyben személyiségi jog is, ugyanakkor a bírói jogalkalmazás nincs elzárva attól, hogy tágítsa a személyiségi jogok körét¹². Bonyolult dogmatikai rendszerben kell egymással összevetve vizsgálat tárgyává tenni számos fogalmat: vagyoni/nem vagyoni kár, alapjog, személyiségi jog, méltányos elégtétel, személyiségvédelem, felrőhatóság, jogellenesség, kárfelelősség, stb.

¹¹ Erről lásd pl.: Czoboly Gergely: A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei. PhD értekezés. PTE ÁJK Doktori Iskola, Pécs, 2014.

Büntetőügyekkel összefüggésben: Nagy Anita: Büntetőeljárás gyorsító rendelkezések az Emberi Jogok Európai Egyezményében, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlásaiban, az Európai Unióban és a hazai jogalkotásban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2008.; Pápai-Tarr Ágnes: A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban. PhD értekezés. ME ÁJK, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2010.

¹² BDT2019. 4041.

Ha a Pevtv.-ben foglalt vagyoni elégtétel, a Bv. tv. szerinti kártalanítás és a Be. alapú kártalanítás jogintézményeit vizsgáljuk, olybá tűnik, hogy a jogalkotói szándék tendenciózusan azt tűzi ki célul, hogy *az egyes alapjogokat „beárassa”*, hogy az ilyen jogokban keletkezett esetleges sérelmekkel kapcsolatos igényérvényesítést *egy gyors kompenzációs eljárásban* lehessen ellensúlyozni, ezzel próbálva eleget tenni az EJEB hatékony jogorvoslat kidolgozására vonatkozó elvárásainak.

Ugyanakkor ez különösen veszélyes, hiszen nehezen tehető ilyen fajta különbség a különböző alapjogok között. Kétségesnek tartom például azt is, hogy a Be. szerinti, az alaptalanul alkalmazott szabadságkorlátozásért járó kártalanításhoz fűződő Korm.rendelet 7000.-, ill. 3500.- Ft-ban határozza meg a „sérelemért járó tarifát”, a Bv.tv. pedig 1200-1600.- Ft megállapítására teremt lehetőséget. A polgári peres eljárás elhúzódásért járó vagyoni elégtétel összege pedig napi 400.- Ft-os összegben került megállapításra. Úgy gondolom, hogy ezen alapvető jogok nem olyanok, amelyek egyfajta tarifarendszerben meghatározhatóak úgy kvázi, hogy azok „mennyit érnek”.

Kutatásom során arra helyezem a hangsúlyt, hogy vajon ezek a jogorvoslati lehetőségek (és elképzelések) képesek -e orvosolni a különböző alapjogsérelmeket. Felvetődhet -e annak a lehetősége, hogy a „mechanikus” pénzbeli kompenzáció éppen akár az alapjogvédelem lényegével állhat szemben, azt teljesen kiüresítheti. Vajon helyes -e az EJEB elvárásait akként értékelni, hogy a cél olyan jogorvoslati lehetőségek kidolgozása kell, hogy legyen, amelyek alapján a reparatív célzat egyre inkább maga mögé utasítja a prevenciós funkciót, tendenciózusan az objektívizálódás felé tolva a közhatalmi károkozással kapcsolatos felelősségi alakzatokat.

A „valódi” hatékonyság vizsgálatára már csak azért is szükség lehet, mivel sem a Kúria, sem az Alkotmánybíróság nem tölthet be a bv. bírói eljárásokkal kapcsolatban érdemi vagy „mindennapos” joggyakorlat-egységesítő tevékenységet. Az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog kapcsán is, az alapjogok védelmére „hivatott” Alkotmánybíróság hatékony szerepe pontosan az alapjogvédelem körében megkérdőjelezhető annak fényében, hogy a testület számára nem áll rendelkezésre olyan törvényi lehetőség, melynek révén az alapjog sérelmét ténylegesen orvosolni tudja, mivel nincs hatásköre kártérítés vagy sérelemdíj megítélésére, a részére biztosított kasszáció eszköze csak az eljárás további elhúzódását eredményezné. Az AB ebből fakadóan maga is elismerte több határozatában, hogy az ésszerű időn belüli elbíráláshoz kapcsolódó alapjogvédelmi feladatát nem tudja hatékonyan ellátni, az elhúzódó eljárásokból eredő sérelmek orvoslására elsősorban az eljáró bíróságok rendelkeznek megfelelő jogi eszközökkel. Ugyanez a kasszáció szerepel az AB repertoárjában az elhelyezési körülményekkel és a személyi szabadsághoz való jog megsértésével összefüggő kártalanítási ügyekben is.

Fő célkitűzésem a részletezett alapjogokkal kapcsolatos *dogmatikai-terminológiai bizonytalanságok számba vétele, az elvi tételek ítélkezési gyakorlattal való összevetése*. Ennek során némi választ adhatok a mai *szabályozásunk hiányosságaira és önellentmondásaira* annak okán is, hogy az alapjogvédelem kapcsán a múlt század közepe óta komoly „térhódítást” tapasztalhatunk. Kutatásom annak fényében is aktuális lehet, hogy egyre inkább az a tendencia figyelhető meg, hogy az emberi jogok, alapjogok védelme érdekében az EJEB mellé egyre inkább törekszik felzárkózni a luxemburgi székhelyű Európai Unió Bírósága is. Az EU kiemelten fontos feladatának tekint a jogállamiság tagállamokban való érvényesítésére, amelyet alapítása óta létező, alapvető céljaként aposztrofál.¹³ Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a magyar Alkotmánybíróság a jogállamiság értelmezéséről szóló határozataiban a jogállamiság összevetői között az alapjogok és a jogegyenlőség garantálását is felsorolta. Az

¹³ Gát Ákos Bence: Az alapjogok és a jogállamiság szerepének változása az európai integrációban. Acta Humana, 2020/1., 83.

Varga Zs. András például a jogállamiság kapcsán „bálványszerű” értelmezésről beszél. (Lásd bővebben: Varga Zs. András: Esményből bálvány? A joguralom dogmatikája. Budapest, Századvég Kiadó, 2015.)

uniós tagállamokra, így hazánkra is kötelező Európai Unióról szóló szerződés (EUSz) 2. cikke értelmében a jogállamiság az EU alapvető értékeinek egyike és mint ismeretes, az Európai Bizottság elfogadta a „jogállamisági keretet”, arra utalva, hogy ha az adott tagállam „súlyosan és tartósan” megsérti az uniós értékeket, akkor az EUSz 7. cikkelye szerinti eljárás lép életbe.¹⁴

A dolgozat a fogvatartottaknak az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti jogérvényesítése lehetőségeinek, illetve annak mechanizmusa ismertetésével veszi kezdetét. Ennek körében számot ad a Bv.tv. szerinti kártalanítás „új”, 2021. január 1. napjától hatályos szabályairól és arról a jogorvoslat hatékonyságával összefüggésben véleményt is nyilvánít.

A következő - interdiszciplináris jellegű, inkább dogmatikai megalapozottságú és jogösszehasonlító módszert alkalmazó - fejezet célja komoly dogmatikai bizonytalanságokra rávilágítani kellő kritikai megközelítéssel, mind az elméleti kérdések, mind pedig a releváns joggyakorlat elemzése útján. A fejezet lényegét a bv. kártalanítási eljárás és a személyiségi jogsértés miatt indult polgári per konkurálása adja.

Ezt követően térek ki az EJEB ésszerű időn belüli eljáráshoz való joggal összefüggő gyakorlatára a hazai jogrendszerben, a polgári peres eljárások kapcsán (mivel azt vetem össze a Pevtv.-el). A hazai jogalkotási előzményeket és a hazai bírósági gyakorlatot veszem alapul. A fejezet a kompilációra szekunder kutatásként hagyatkozik: olyan elemzés, amely a szakirodalmi fellelt információkat egészíti ki saját elgondolásokkal, véleménnyel, továbbá érdemi áttekintést nyújt a Pevtv. rendelkezéseiről.

A dolgozatot azzal folytatódik, hogy a Debreceni Törvényszéken elvégzett, a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesülésével kapcsolatos (iratvizsgálaton alapuló) kutatás eredményeit, tapasztalatait felhasználva a jogintézményt és az ezzel kapcsolatos eljárást mutatja be. Az új szabályozás szükségképpen felvetett értelmezési kérdéseket, minthogy egy olyan modellt kívánt bevezetni, amely mindaddig ismeretlen volt a hazai jogtörténetben¹⁵. Ebben a részben a gyakorlati jogértelmezési és jogalkalmazási kérdéseket is szeretném szintetizálni és arra korrekt szakmai megfontolásokat adni, azokhoz megjegyzéseket fűzni.

Egy újabb részben a dolgozat arról szól, hogy az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog megsértésének milyen következményei áll(hat)nak be a jogsértő oldalán, vagyis, hogy azt hogyan értékelik maguk a bíróságok, fegyelmi ügyeiben és a szolgálati jogviták során. A bírói munkateher aránytalanságának problémáját vizsgálom elsősorban a Bjt. 35. § (2) bekezdésének értelmezésére és gyakorlati alkalmazására fókuszálva (többek között két jogeset bemutatásán keresztül). Ezen rész célkitűzése a fellelhető szakirodalom jelentős hányadától eltérően a bírói munkateher kérdésének egy új dimenzióját vizsgálni, részben alkotmányjogi szempontból is megközelíteni a problémát. Ezen túl éppen arra szeretnék rámutatni, hogy a probléma mennyire nemcsak elméleti jelentőségű, hanem napi gyakorlati következményei is vannak.

A következő fejezetben az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog megsértése miatti kompenzáció szabályozatlan területeire szeretném felhívni a figyelmet.

A disszertáció végül a büntetőeljárásokkal összefüggő egyetlen hatékony jogorvoslattal és a társadalomtudományi megközelítésével foglalkozik.

Előrebocsátom tehát, hogy a dolgozat alapvetően a (jog)dogmatikai megközelítésű, a normatartalmak és az esetjog analitikus elemzésén alapuló doktrinális vizsgálatot alkalmazza. A disszertáció egészében törekszem nagy alaposággal végezni mind az elméleti kérdések, mind pedig a releváns joggyakorlat elemzését.

¹⁴ Czine Ágnes: A tisztességes bírósági eljárás. Audiatur et altera pars. Budapest, HVG-ORAC Kft., 2020., 46-47.

¹⁵ Kovács-Pribula (2023) i.m.58.

I/3. Alapvető hipotézisek

Az EJEB által elvárt hazai jogrendszerbeli jogorvoslati lehetőségek hatékonyságát illetően a következő hipotézisek állíthatók fel.

A fogvatartotti kártalanítás kapcsán az igénybe vehető eszközrendszerhez köthető dogmatikai bizonytalanságok és a vonatkozó részletszabályokból kialakított jogértelmezési gyakorlat hátráltatják az alapvető jog tényleges, effektív érvényesülését. Emiatt pedig szükséges lehet a Bv. tv. szerinti kártalanítási eljárási szabályok felülvizsgálata.

Az ésszerű időn belüli bírósági eljáráshoz való joghoz kötődően pedig az a hipotézisem, hogy a polgári peres eljárásokon kívül a közigazgatási és a büntető peres eljárás elhúzódásával kapcsolatban jelenleg rendelkezésre álló polgári jogi eszközök a bekövetkezett alapjogsérelmek orvoslására egyáltalán nem alkalmasak. A hatékony jogorvoslat teljes hiánya vagy hézagai miatt pedig hazánk erre vonatkozó nemzetközi kötelezettségvállalását nem teljesíti.

II. A Doktori értekezés eredményei, összegzés a kutatásról

Az alapvető (emberi) jogok fejlődése a XX. század közepe óta hatalmas fejlődésen ment keresztül. A büntetés-végrehajtási intézetekben történő elhelyezéssel összefüggésben az embertelen bánásmód tilalma érvényesülésének, kikényszerítésének aktualitása azonban jelenleg is megkérdőjelezhetetlen mind a nemzetközi jogot, mind a büntetés-végrehajtási jogot kutatók körében, annak ellenére, hogy sok laikusban megfogalmazódik az az igény, hogy a büntetés minél nagyobb szenvedést okozzon az elítélt számára¹⁶. Álláspontom szerint hasonló kettősség érezhető az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog kapcsán, különösen az olyan büntetőeljárások fényében, ahol a vádlott(ak) elítélésre kerül(nek). A laikusok számára érthetetlen, hogy hogyan járhat bármiféle kompenzáció egy jogerősen elítéltnak azért, mert ésszerűtlen ideig húzódott vele szemben a büntetőeljárás. A fogvatartottakkal szemben tanúsított nem megfelelő bánásmód éppen a büntetés egyik legalapvetőbb és legfontosabb célját, a speciális prevenciót ássa alá. Az ésszerű pertartamot meghaladó bírósági eljárások pedig az igazságszolgáltatásba vetett bizalmat rombolják.

Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás jogintézményét vizsgálva a Bv.tv. szabályainak és a bírósági joggyakorlat elemzése révén számba vettem azon értelmezési nehézségeket, amelyek hátráltatták/hátráltatják az alapvető jog érvényesülését.

A jogorvoslat érvényesülésének hatékonyságával összefüggésbe hoztam azt, hogy amennyiben a kártalanítási kérelmet elbíráló rendes bíróságok tévednek és nem állapítanak meg kártalanítást az olyan kérelmezőknek, akik egyebekben jogosultak lennének rá, az Alkotmánybíróságnak nincs olyan hatásköre, hogy kártalanítás megállapításáról rendelkezzen. Szintén a hatékonysággal kapcsolatban megjelölhető az is, hogy az egységes gyakorlat kialakulása ellen ható körülményként értékelhetjük, hogy a büntetés-végrehajtási bírói eljárások „mostohagyermek” szerepben vannak, mivel a legfelsőbb rendes bírósági fórumra, a Kúriára olyan ügyek nem is kerültek, amelyek a Bv.tv. szerinti kártalanítás jogintézményének a gyakorlati alkalmazásával kapcsolatos értelmezésén alapultak (a joggyakorlat-elemzés minden gyakorlati problémára nyilván nem terjedhet ki). Álláspontom szerint ugyanakkor a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat intézménye alkalmas lehetne arra, hogy a Kúria érdemi jogegységesítő tevékenységet fejthessen ki az esetlegesen széttartó törvényszéki gyakorlatok egy irányba terelése érdekében, azonban ennek jelenleg vannak jogszabályi korlátai is annak okán, hogy a Bv.tv. alapján erre csak a jogerőképes határozatokkal kapcsolatban kerülhet, véglegessé válásra képes határozatokkal összefüggésben nem.

¹⁶ Bagossy (2020) i.m. 10.

Megoldási lehetőségként a Bv.tv. 50.§ (1) bekezdés fb) és fc) pontjai szövegéből a „jogerőre emelkedést követően” szövegrész hatályon kívül helyezése lehetne indokolt.

Szintén az alapvető jog érvényesülésének hatékonyságát vonja kétsége az is, hogy a kártalanítás és a személyiségi jogsértésre alapított polgári peres eljárás, mint két különböző igényérvényesítési eszközrendszer élesen elhatárolható egymástól, ugyanakkor ezen különállás mellett is felmerülhet az, hogy egymással konkurálnak. A felsőbbírási határozatokból pedig nem vonhatunk le egyértelmű következtetést arra, hogy ilyen jogsérelmek esetén melyik eszközrendszer igénybevitelét támogatja.

Véggkövetkeztetésem, hogy a bv. kártalanítás jelenlegi formájában, jelen szabályozás melletti fórumrendszerével és szabályaival csak az igényérvényesítés mechanizmusában tekinthető hatékonynak, azonban mivel nem minden bekövetkezett sérelem kompenzálására alkalmas, így a joghátrány orvoslásában emiatt nem kellően hatékony.

További jogalkotási gondolatok vagy konkrét szabályozás ismertetésével – azt is igyekeztem feltárni, hogy – a hazai jogalkotói szándék tendenciózusan azt tűzi ki célul, hogy az egyes alapjogokat „beárassa”, hogy az ilyen jogokban keletkezett esetleges sérelmekkel kapcsolatos igényérvényesítést egy gyors kompenzációs eljárásban lehessen ellensúlyozni, tehát egyértelműen a kártérítési jellegű jogorvoslatok kidolgozást támogatja az alapjogsérelmekkel összefüggésben. A kártérítési jellegű jogorvoslati lehetőségek azonban egymással súlyos dogmatikai ellentétekbe kerülnek különösen abban az esetben, ha a különböző alapjogsérelmek akár együtt, akár egymást követően jelentkeznek: az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti és – a Pevtv. által kompenzálni kívánt – ésszerű időn belüli bírósági eljáráshoz való jog megsértésével összefüggő alapjogsérelem akár össze is kapcsolódhat egymással, ki is egészülve adott esetben a Be. szerinti, alaptalan fogvatartás miatti kártalanítás jogintézményével.

Az ésszerű időn belüli eljáráshoz való alapjog sérelmével összefüggésben a bírói gyakorlat áttekintését követően arra a megállapításra jutottam, hogy – a Pevtv. hatálybalépése előtti időkből – a judikatúra a dogmatikának és jogelméletnek inkább azon részét ragadta meg, amelynek „segítségével” inkább elzárkózó magatartást tanúsított és nem támogatta az igényérvényesítést. Kimondta, hogy a polgári jog által kínált lehetőségek nem elégségesek, ugyanakkor az általános generálklauzulákat sem vette igénybe. Külön kiemelés érdemel, hogy ez a hazai joggyakorlat szembenállt az EJEB és az EuB gyakorlatával is, amelyek szerint önmagában az ilyen jogsérelem nem vagyoni kárt szül, melyből értelemszerűen következik a nem vagyoni kártérítés lehetősége.

A polgári szakjogági bíráskodás vélhetően nem akarja átvenni az alapjogi bíráskodás szerepét. Ennek okán azt a következtetést vonom le, hogy ezen alapjog érvényesülésének hatékonysága alacsony volt, mivel bár az Alkotmánybíróság lenne hivatott az alkotmányos jogok legfőbb őrének szerepét betölteni, de érdemi hatáskör hiányában (ahogy ezt maga a testület is elismerte) ez mégis a rendes bíróságokra hárult, akiknek azonban a védelem érdekében igénybevehető eszközrendszer hiányában nincs lehetőségük ezt a feladatot hatékonyan teljesíteni.

Az általam vázolt megoldási alternatívák – eljárásjogi szabályok közé deklarálni a felelősségi alakzatot azzal, hogy a törvényben biztosított jogok érvényesítése bírói útra tartozik vagy egy speciális felelősségi alakzat Ptk.-ban való kodifikálása azzal a szükséges utaló normával, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog egyben alapvető jog is és a kártérítés mellett a sérelemdíj is alkalmazható – helyett a jogalkotó azonban a sérelem-büntetés arányosságának elvét követve a Pevtv.-ben szabályozva új jogintézmény, a vagyoni elégtétel bevezetése mellett döntött, amivel egy önálló alanyi jog jött létre, amely mind a személyiségi joghoz, mind pedig a többi bírósági eljárási alapjoghoz képest speciális.

A szabályozás lényegét röviden ismertetve vitaindító gondolatok megfogalmazására vállalkoztam, többek között kifejtettem azon véleményemet, hogy a törvény annak ellenére határoz meg objektív időtartamot, hogy ez éppen a strasbourgi gyakorlattal ellentétes.

A Pevtv. kétségtelenül illeszkedik abba a trendbe, amely alapján a reparatív célzat egyre inkább maga mögé utasítja a prevenciós funkciót, ezzel a kárfelelősségi alakzatokat tendenciózusan az objektívizálódás felé tolja. Az objektív felelősség megállapítása a vétkességi elv alóli kivételként azonban abból a szempontból ellentmondásos, hogy a jogalkalmazás egyéb feladatai tekintetében – például a meghozott döntés tartalmi helytállóságát illetően – továbbra is a felróható magatartással okozott kárért felel az eljáró bíróság.

Reményeim szerint az értekezés egyik fő újdonságát a vagyoni elégtétel jogintézményének átfogó elemzése adja, melynek bemutatását önálló fejezetben tartottam indokoltnak. A jogszabályi rendelkezések értelmezéséből és gyakorlati alkalmazásából fakadó kérdések megválaszolása érdekében a Debreceni Törvényszéknél elfekvő ügyiratok tanulmányozásán és elemzésén alapuló kutatást végeztem, annak eredményeiről a dolgozatban beszámoltam.

Az EJEB-nek az ésszerű időn belüli eljáráshoz való joggal összefüggő gyakorlatából a munkateher kérdéskörét is vizsgáltam és abba a megvilágításba helyeztem, hogy *a bíróságok kárfelelőssége szembeállítható a bírói fegyelmi felelősség gyakorlatával*, ugyanis utóbbi kapcsán enyhébb elvárhatósági mércét támasztanak a bírakkal szemben, amikor a leterheltségre történő hivatkozásra kerül sor. A Pevtv.-ben szabályozott, az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog megsértésével okozott károkért való különleges felelősség tényállása illeszkedik az EJEB azon gyakorlatához, amely szerint az állam nem hivatkozhat a bírói munkateherre. Ezzel szemben pedig a bírói (eljárási határidő be nem tartása miatti) fegyelmi felelősség gyakorlata eltérően foglal állást: ha a bíró folyamatosan, teljes munkaidejét kihasználva végzi munkáját, ebben az esetben a mindennek ellenére, objektív okokból valamennyi ügyben egyenletesen előálló késedelemért fegyelmi felelőssége nem vethető fel.

Kitértem arra is, hogy az EJEB által hatékony jogorvoslattal védeni kívánt mindkét, vagyis (1) a kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalmának megsértéséből fakadó, valamint (2) az ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog biztosítására vonatkozó kötelezettség megsértéséből fakadó alapjogsérelem, akár egymást követően is megjelenhet, ha az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárásban a döntés meghozatalára az irányadó eljárási határidő sokszorosát kitevő időtartam elteltével került sor. Ennek kapcsán arra az álláspontra helyezkedtem, hogy *az az értelmezés, hogy a nemperes eljárásban nem irányadó az EJEE 6. cikk 1. bekezdése, nem áll összhangban annak céljával és szándékával*. A gyakorlatban is érvényesülő és hatékony jogvédelmet (annak lehetőségét) kell biztosítani a nemperes és ezzel együtt természetesen minden egyéb peres eljárás során beálló ésszerű időn belüli döntéshozatalhoz való jog sérelmével összefüggő igényérvényesítéshez.

Külön fejezetet szántam annak a kérdéskörnek az elemzéséhez, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanításon és a Pevtv. szerinti vagyoni elégtételen túli további sérelmek érvényesítésével összefüggő szabályok egybevetése alapján arra juthatunk, hogy mindkét alapjog érvényesítése felveti az *igényérvényesítési fórumrendszerek közötti konkurálást*.

A polgári peres eljárások elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtételt az EJEB már hatékony jogorvoslatnak minősítette és véleményem szerint is megfeleltethető mind eszközrendszerében, mind eljárási és további részletszabályaiban a hatékony jogorvoslat kritériumainak. Egyedül a sérelem kompenzálására való alkalmassága kétséges, mivel a vagyoni elégtétel összege jóval alacsonyabb összegű az EJEB által rendszerint megítélt, illetve más tagállamok hatékonyan tartott jogorvoslati rendszere szerinti összegekhez viszonyítva. Ezt támasztja alá, hogy a Horváthová v. Szlovákia (74456/01.) ügyben az EJEB a szlovák bíróság által megítélt 450 euró összeg felül összesen további 4.500 eurót (a már megítélt összeg tízszeresét) ítél meg a kérelmezőnek. Az EJEB tehát még egy hatékonyan tartott kártérítési jogorvoslat esetén is

mérlegeli azt, hogy a hazai jogorvoslati eljárásban megítélt összeg az EJEB esetjogának megfelelően kerülte megállapításra, és kiegészítő kártérítést ítél meg akkor, ha álláspontja szerint az ott megállapított összeg túlságosan alacsony.

A (többi) bírósági eljárás elhúzódásával kapcsolatos sérelmek érvényesítésével összefüggésben azonban lehetőséget láttam arra, hogy felhívjam a figyelmet a *büntetőeljárások esetleges elhúzódásával* kapcsolatos problémakör megoldatlanságára (de ugyanez elmondható a közigazgatási perekről is). Az állam ugyanis közjogi eszközökkel nem biztosít védelmet, a polgári jogi eszközök erre pedig egyáltalán nem alkalmasak. Ha pedig a büntetőügyekben eljáró bíróságok a büntetés kiszabása során egyáltalán nem vagy helytelenül értelmezik az eljárás elhúzódását és emiatt nem részesül semmilyen kompenzációban az „áldozat”, akkor az EJEB által elvárt *(hatékony) jogorvoslat lehetősége egyáltalán nem áll fenn* és az érintettek igényérvényesítési lehetőség nélkül maradnak, ami szembehelyezkedik az EJENY 8. cikkében és a PPJNE 2.cikk. (3) bekezdés a) pontjában foglaltakkal. *A problémakör jelenlegi megoldatlansága miatt a hatékony jogorvoslat lehetőségének hiányáról (ha mégsem teljes hiányról, akkor indokolatlan hézagairól), ekképp pedig nemzetközi egyezményesértésről beszélhetünk.*

A büntetőeljárások kapcsán is irányadó ésszerű időn belüliség követelményének való megfelelés társadalomtudományi megközelítésében rámutattam, hogy a gyors és egyszerű eljárás, a hatékony bűnüldözés iránti társadalmi szükséglet látszólag ellentétes irányú folyamatokat indítanak: *a konszenzuson alapuló lezárás veszélye*, hogy ha az előkészítő ülésen kiszabott joghátrány elmarad a tárgyaláson kiszabott büntetéstől, ez nem biztos, hogy a *társadalom értékítéletével* összeegyeztethető. A hatóságok érdekeinek előtérbe helyezése lehet, hogy nagyobb mértékben befolyásolja kedvezően a társadalom igazságszolgáltatásba vetett bizalmát, mint az, ha az eljárások tovább húzódnak *A kérdéskör nem hagy érintetlenül olyan bírósági igazgatási témákat sem*, mint például a bírák karrierrendszere, vagy éppen javadalmazása.

Kétségtelen, hogy az EJEB arra hívta fel hazánkat, hogy dolgozzon ki hatékony jogorvoslati rendszereket, azonban ennek a követelménynek más úton-módon is eleget lehetne tenni. *A hazai jogalkotó egyértelműen a kártérítési jellegű jogorvoslatok* kidolgozása mellett tette le a voksát, a hatékony megelőző típusú jogorvoslatok körének esetleges szélesítése vagy hatékonyságuk növelése helyett. Pedig nagyobb hangsúlyt lehetne arra is fektetni, hogy milyen módon lenne biztosítható az, hogy kisebb számban következzenek be ilyen jogsérelmek, magyarul mondván: nagyobb gondot lehetne a „megelőzésre” is fordítani. Ezzel kapcsolatosan is tapasztalhatunk szerintem pozitív irányú jogalkotói törekvéseket, melyek közül az új büntetőeljárás törvény eljárást gyorsító rendelkezéseit emelném ki. Azokból is látszik, hogy egy hosszas, a jogász hivatás minden szegmensét érintő szakértői körből válogatott gyakorlati emberek véleményét nagy mértékben figyelembe vevő jogalkotás nagyban hozzájárulhat például az eljárások elhúzódásának csökkentéséhez. Az ilyen jogszabályok mentén már mondhatni szinte nem is lenne szükséges ilyen kompenzációs jogorvoslati mechanizmusok kidolgozására.

A Bv.tv. szerinti kártalanítás jogalapját adó túlszűfolttság kezelése is lehetséges, annak ellenére, hogy egy rendkívül összetett problémakörrel beszélhetünk. Ugyanis azt is látni kell, hogy hiába nő a férőhelyek száma, ha azzal egyidejűleg a fogvatartotti létszám is egyre inkább növekszik.

A Be.-ben szabályozott kártalanítás kapcsán pedig a jogalkotási törekvések mellett komoly figyelmet lehet érdemes szentelni a joggyakorlat egységesítésére irányuló törekvések támogatásán túl például a jogalkalmazók képzési rendszerének további fejlesztési lehetőségeire is.

A jogorvoslatok hatékonyságával összefüggésben végezetül arra is szeretném felhívni a figyelmet, hogy *az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti és – a Pevtv. által kompenzálni kívánt – ésszerű időn belüli bírósági eljáráshoz való jog megsértésével összefüggő alapjogsérelem akár össze is kapcsolódhat egymással, ki is egészülve adott esetben a Be.*

szerinti, alaptalan fogvatartás miatti (vagyis az alaptalanul alkalmazott szabadságkorlátozásért járó, lényegében a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való joggal összefüggő) kártalanítás jogintézményével.

Nyilvánvalóan ritka (mondhatni extrém) esetben, de előfordulhat tehát az, hogy a bíróság elrendeli a terhelt letartóztatását, amelyet embertelen, megalázó körülmények között hajtanak végre, és a bírósági eljárás végén felmentésére kerül sor. Ugyanakkor ez kiegészülhet még azzal is, hogy a terhelt a büntetőeljárás céljain túlmenő, akár visszafordíthatatlan és jóvátehetetlen károkat szenvedhet el, mint például munkajogviszonyának megszűnése, vállalkozásainak tönkremenetele, a társadalmi életben történő ellehetetlenülése, egészségi állapotának romlása, a kényszerintézkedés végrehajtása során elszenvedett testi bántalmazás, szexuális zaklatás.¹⁷ Végezetül pedig, amennyiben a terhelt ezen utóbbi immateriális hátrányok orvoslása miatt személyiségi jogvédelem iránti polgári pert indít és az ésszerűtlen ideig húzódik, a polgári jogi peres jogérvényesítés lehetősége kiegészülhet a Pevtv. szerinti, vagyoni elégtétel érvényesítésére irányuló nemperes eljárással is. Összesen tehát négy eljárás megindítása is kirajzolódik [az alábbi jogsérelmek miatt]:

(1) emberi méltóságot sértő elhelyezési körülmények miatt a *Bv.tv. szerinti kártalanítási* kérelem előterjesztésének lehet helye [az embertelen, megalázó büntetés tilalmához fűződő alapjogsérelem];

(2) az alaptalanul alkalmazott letartóztatás miatt a *Be. szerinti kártalanítási* igényel léphet fel az érintett [személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog sérelme];

(3) a büntetőeljárás céljain túlmenő károk elszenvedése miatt bekövetkező személyiségi jogsértés miatti polgári peres eljárás is indítható [személyiségi jogokban keletkező sérelmek (nem vagyoni károk)];

(4) utóbbi eljárás ésszerű időt meghaladó pertartama miatt pedig a *Pevtv.-en alapuló jogorvoslattal* lehet élni [ésszerű időn belüli eljáráshoz való jog biztosításának hiánya].

Ezek a kérdéskörök tehát egyszerre tartoznak a letartóztatás révén a büntető eljárásjog, a szabadságelvonó büntetésekre tekintettel pedig a büntetésvégrehajtási jog területére, valamint megjelenhet a polgári jogi személyiségvédelem mellett egy eljárási alapjog védelmének területe is.

Ezen sérelmekkel kapcsolatos igényérvényesítés azonban egy rendkívül komplikált folyamat lehet, hiszen az elhelyezésből adódó sérelmek kapcsán a Bv.tv. szerinti nemperes eljárásban, az indokolatlan kényszerintézkedéssel összefüggésben a Be. szerinti kártalanítási perben, az elhúzó bírósági eljárás miatt szintén majd nemperes eljárásban, a túlmutató személyiségi jogsértés miatt pedig polgári perben kell fellépni. Ráadásul a jogvédelmet áthatja egyfajta dogmatikai bizonytalanság is, hiszen a büntető eljárásjogi és végrehajtási szabályok a polgári anyagi és eljárásjog szabályrendszerével találkozhatnak. Ebben az „útvesztőben” mindezen felül a felsőbírósági határozatok sem segítenek egyértelműen eligazodni. Az általam a dolgozatban kibontott dogmatikai kritikák mentén ugyanis gyakorlatilag megválaszolatlanul maradnak az általam feltett kérdések, *kétségessé téve ezáltal a jogorvoslatok hatékonyságát is:*

- felmerül, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezéssel felmerülő sérelmek milyen viszonyban vannak, vagy beilleszthetőek -e személyiségi jogsértések közé;

- kérdéses, hogy a fogvatartottnak a személyiségi joga megsértése miatt sérelemdíj megfizetése iránti igénye közvetlenül a bíróság előtt érvényesíthető, vagy meg kell -e előznie a büntetés-végrehajtási intézmény előtti eljárásnak – tehát a Bv.tv. 143. §-át lehet-e a vagyoni kár megtérítése mellett a nem vagyoni sérelmekre is vonatkoztatni, az ott szabályozott kártérítési igény alatt kizárólag vagyoni kárigény érthető -e;

- vitatott, hogy a Bv.tv. szerinti kártalanítás bevezetésére tekintettel követelhető -e sérelemdíj vagy a jogalkotó csupán a párhuzamos igényérvényesítést kívánta lehetetlenné tenni (tehát kizárólag arra az esetre zárta -e ki az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti nem vagyoni kártérítés/sérelemdíj érvényesítésének lehetőségét, ha a fogvatartott úgy döntött, e sérelmei miatt kártalanítást követel), vagyis: abból, hogy a kártalanítás jogalapját a

¹⁷ Szabó Krisztián: Észrevételek az új büntetőeljárás jogintézményekhez. In.: Szikora Veronika - Árva Zsuzsanna (szerk.): Jogtudomány a jogfejlődés szolgálatában. Debrecen, 2017., 170.

Bv. tv. meghatározza, az következik -e, hogy igényérvényesítési fórum-kényszerről, (egészében) sui generis jogintézményről van szó, s ekként az adott igény elbírálása kizárólagosan büntetés-végrehajtási bírói hatáskörbe tartozhat;

- amennyiben a kérelmező az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt megítélt kártalanítást elégtelennek ítéli meg, többletigényét sérelemdíjként lehet -e érvényesíteni;

- a büntetőeljárásban a bíróságnak törekednie kell az eljárás észszerű időn belüli befejezésére, ennek megsértéséhez azonban a büntetőeljárás szabályok különös jogkövetkezményt nem fűznek, az eljárási alapjogsértés önmagában nem jelent nem vagyoni kártérítés követelésére alanyi jogot, csak személyiségi jogsértés esetén lehet alapos;

- a hazai joggyakorlat az észszerű időn belüli eljáráshoz való jogot eljárási alapjognak tekinti, amelynek megsértése csak bizonyos többletkövetelmények teljesülése esetén eredményezheti egyúttal valamely személyiségi jog sérelmét is – ez azonban szembenáll az EJEK és az EuB gyakorlatával, amely szerint önmagában az ilyen jogsérelem nem vagyoni kárt szül, melyből értelemszerűen következik a nem vagyoni kártérítés lehetősége;

- az észszerű időn belüli eljárás joga egy az alkotmányos szabadságok, a nemzetközi egyezményekbe foglalt emberi jogok közül, azonban a büntetőeljárással összefüggésben az állam közjogi eszközökkel nem biztosít védelmet, a polgári jogi eszközök erre pedig egyáltalán nem alkalmasak;

- a büntetőeljárás észszerű időt meghaladó elhúzódása ugyan okozhat az egyén számára érdeksérelem, vagyoni és nem vagyoni hátrányt egyaránt, azonban ezek orvoslására a Ptk.-ban védett személyiségi jogok megsértése esetén igénybe vehető keresetindítási jog és az az alapján igényelhető objektív és szubjektív jogkövetkezmények alkalmazása sikerrel nem vehető igénybe;

- ugyan alkotmányosnak tekinthető az, ha a büntetés kiszabása körében nyert kedvezményel kerül kompenzálásra az, hogy indokolatlanul elhúzódott a büntetőeljárás, azonban, ha ezt helytelenül alkalmazzák a bíróságok (például összemoszák az eljárás elhúzódását az időmúlással), a jogvédelem kiüresedik.

Nyilvántartási szám: DEENK/18/2025.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Boda Zoltán

Doktori Iskola: Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10086159

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (25)

- Boda, Z.:** A bírói munkateher mérésének és az ügykiosztás rendjének alapjogi, munkajogi és emberi erőforrás menedzsment megközelítésű vizsgálata.
Debreceni jogi műhely. 19 (3-4), 5-44, 2023. ISSN: 1787-775X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.24169/DJM/2022/3-4/1>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
- Boda, Z.:** A polgári peres eljárás elhúzóásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény lehetséges hatásai az ítélkezésre.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2022 : Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 477-511, 2023. ISBN: 9786158132657
- Boda, Z., Kocsán, A.:** A polgári per időszerűségének felértékelődése és hatásai az ítélkezésre.
Pro Publico Bono - Magyar Közigazgatás. 11 (2), 163-196, 2023. ISSN: 2063-9058.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32575/ppb.2023.2.9>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
- Boda, Z.:** A törvényes bíróhoz való jog, az egyenlő munkateher és az ügyelosztás.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2022 : Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 512-550, 2023. ISBN: 9786158132657
- Boda, Z.:** A büntetés enyhítése, mint hatékony jogorvoslat és annak társadalomtudományi megközelítése.
Iustum Aequum Salutare. 18 (2), 207-224, 2022. ISSN: 1787-3223.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
- Boda, Z., Bagossy, M.:** A büntetőbíráskodás tekintélyének védelme és a társadalmi értékek összefüggései.
Belügyi Szemle. 70 (7), 1369-1394, 2022. ISSN: 2062-9494.
DOI: <http://dx.doi.org/10.38146/BSZ.2022.7.2>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A

7. **Boda, Z.:** A büntetőeljárás észszerűtlen elhúzódása - társadalomtudományi nézőpontból.
Jogtudományi Közöny. 7-8, 305-315, 2022. ISSN: 0021-7166.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
8. **Boda, Z.:** A büntetőeljárások gyorsításának igénye egyes alapvető jogintézmények árnyékában.
Büntetőjogi Szemle. 2022 (1), 9-18, 2022. ISSN: 2063-8183.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: C
9. **Boda, Z.:** A vagyoni elégtétel lehetséges jogalkalmazási kérdései és válaszlehetőségei.
Miskolci jogi szemle. 17 (1), 195-213, 2022. ISSN: 1788-0386.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32980/MJSz.2022.1.1946>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
10. **Boda, Z.,** Bucsei, B.: Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási igények dogmatikai ellentmondásai - Vélemények és javaslatok.
Jogelméleti Szemle. - (3), 26-48, 2022. ISSN: 1588-080X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.59558/jesz.2022.3.26>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
11. **Boda, Z.:** Az EJEB ésszerű időn belüli eljáráshoz való joggal összefüggő gyakorlata a hazai jogrendszerben.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2021 : Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 56-96, 2022. ISBN: 9786158132633
12. **Boda, Z.:** Az elhúzódó bírósági eljárások elleni hatékony jogorvoslati lehetőségek hézagai.
Közjogi Szemle. 2022 (2), 75-80, 2022. ISSN: 1789-6991.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
13. **Boda, Z.:** Az ésszerű időn belüli bírósági eljáráshoz való jogról a jogsértő bíróság oldaláról.
Jura. 28 (3), 121-142, 2022. ISSN: 1218-0793.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
14. **Boda, Z.:** Egy új kárfelelősségi jogintézmény - a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel.
Állam-és Jogtudomány. 63 (2), 3-29, 2022. ISSN: 0002-564X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.51783/ajt.2022.2.01>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
15. **Boda, Z.:** Előzetes gondolatok a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtételről.
Magyar jog. 69 (2), 111-125, 2022. ISSN: 0025-0147.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A

16. **Boda, Z.:** Igényérvényesítési fórumrendszerek az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények és az elhúzódozó polgári perek okozta alapjogséremlék tükrében.
Pro futuro. 12 (2), 90-110, 2022. ISSN: 2063-1987.
DOI: <http://dx.doi.org/10.26521/profuturo/2022/2/12401>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
17. **Boda, Z.:** The Doctrinal Inconsistencies in Claims for Compensation for Accommodation Conditions that Infringe Fundamental Rights.
Acta Humana. 10 (3), 5-33, 2022. ISSN: 0866-6628.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32566/ah.2022.3.1>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
18. **Boda, Z.:** Tisztességes hatósági kontra bírósági eljáráshoz való jog az ésszerű időn belülség követelményének fényében.
Glossa luridica. 9 (1-2), 89-109, 2022. ISSN: 2064-6887.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
19. **Boda, Z.:** A büntetőbíráskodás tekintélye, annak védelme, a társadalmi értékítélet és ezek összefüggései.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2020.: Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 708-759, 2021. ISBN: 9786158132626
20. **Boda, Z.:** A büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtási törvény szerinti kártalanítás összehasonlító elemzése.
Jura. 27 (3), 102-125, 2021. ISSN: 1218-0793.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
21. **Boda, Z.:** Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárás és a személyiségi jogsértés miatt indult polgári per konkurálása.
Acta Universitatis Szegediensis : forum : publicationes doctorandorum juridicorum. 11, 5-22, 2021. ISSN: 2063-5540.
22. **Boda, Z., Nagy, A.:** Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás új szabályairól.
Acta Humana. 4, 31-52, 2021. ISSN: 0866-6628.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32566/ah.2021.4.2>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
23. **Boda, Z.:** Nehéz a döntés: jogerőre emelkednek vagy véglegessé válnak a büntetés-végrehajtási bírói határozatok?
Miskolci jogi szemle. 16 (1), 76-96, 2021. ISSN: 1788-0386.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32980/MJSz.2021.1.954>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A

24. Nagy, Z., **Boda, Z.**: Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás új szabályai, visszatekintés a panasz jogintézményére.

Büntetőjogi Szemle. 2020 (2), 99-112, 2020. ISSN: 2063-8183.

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: C

25. **Boda, Z.**: Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt indított kártalanítás aktuális jogértelmezési kérdései.

Acta Humana. 8 (1), 7-23, 2020. ISSN: 0866-6628.

DOI: <http://dx.doi.org/10.32566/ah.2020.1.1>

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B

További közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (10)

26. Bagossy, M., **Boda, Z.**: Az Alkotmánybíróság határozata a korlátozott felülbírálat kiterjesztésének lehetőségéről.

Jogesetek Magyarázata. 2022 (2-3), 5-14, 2022. ISSN: 2061-4837.

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A

27. **Boda, Z.**: Bírósági igazgatás vagy menedzsment? A menedzserlista megközelítés létjogosultsága a bírói szervezetben.

Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica. 40 (2), 43-76, 2022.

ISSN: 0866-6032.

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B

28. **Boda, Z.**, Bagossy, M.: Vitaindító a bírák és a bíróságok tekintélyének védelme érdekében történő fellépésről.

Acta Universitatis Szegediensis. Acta juridica et politica. 12, 31-47, 2022. ISSN: 0324-6523.

29. **Boda, Z.**: Az emberölés kriminálpszichológiai megközelítése.

Belügyi Szemle. 69 (2.), 9-30, 2021. ISSN: 2062-9494.

DOI: <http://dx.doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.1>

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A

30. **Boda, Z.**, Papp, L.: Az erőszakos bűncselekményekhez vezető antiszociális viselkedés kriminálpszichológiai megközelítése.

Magyar Rendészet. 20 (2), 15-34, 2020. ISSN: 1586-2895.

DOI: <http://dx.doi.org/10.32577/mr.2020.2.1>

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B

31. **Boda, Z.**, Bagossy, M.: Kártalanítás az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt: Egy kutatás eredményei.
Magyar Jog. 67 (1), 20-29, 2020. ISSN: 0025-0147.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A
32. **Boda, Z.**: Szervezeti karrierstratégia és élménymunka mint a teljesítménymenedzsment 21. századi eszköze.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2019.: Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 722-779, 2020. ISBN: 9786158132619
33. Kiss, G. Á., **Boda, Z.**: A munkavállalói sors útvesztőiről a platform alapú munkavégzés virágkorában.
Pécsi Munkajogi Közlemények. 12, 88-98, 2019. ISSN: 1789-7637.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
34. **Boda, Z.**: Teljesítménymenedzsment és munkateher mérés a bíróságokon.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2018.: Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 670-727, 2019. ISBN: 9786158048682
35. **Boda, Z.**: A bírói munkát motiváló tényezők.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2017 : Díjazott dolgozatok. Szerk.: Ábrahám Márta, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 828-877, 2018. ISBN: 9786158048668

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága irányelvei szerint:

„A” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 16, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 13

„B” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 8, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 5

„C” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 2, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 2

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

University Doctoral (PhD) Dissertation Abstract

The effective remedy required by the European Court of Human Rights in the domestic legal system

Zoltán Boda

Supervisor: Professor Balázs Elek

UNIVERSITY OF DEBRECEN

Géza Marton Doctoral School of Legal Studies

Debrecen

2025

I. Background and objectives of the doctoral thesis, research methods

I/1. Introduction, definition of the research topic

Fundamental rights are fundamental rights which aim to safeguard the most basic values of human existence, human dignity and personal integrity.¹⁸ Their prominence is also reflected in the fact that they are among the highest standards in the domestic law of the Member States, to which the entire domestic legal order is subject¹⁹, and is a fundamental characteristic of the democratic rule of law. According to some authors, the Council of Europe, billed as "the most effective human rights regime in the world"²⁰, aims to protect human rights in the acceding Member States and, in so doing, to encourage them to ensure that fundamental rights are effectively implemented.²¹

The interpretation of these fundamental rights and their concrete meaning and implementation in practice has been developed in the case law of the European Court of Human Rights (ECtHR), which has interpreted and applied the European Convention on Human Rights (ECHR) by continuously expanding the content of each right.²² The case-law of the ECtHR is a body of law which the authorities of the Member States are obliged to take into account when deciding on proceedings before them, but also when introducing new legislation to prevent future violations²³, thus giving the ECtHR's judgments an "erga omnes" effect.²⁴

The ECtHR called on Hungary to develop an effective system of redress in two fundamental rights areas. The first relates to the right to human dignity in cases where the conditions of detention of persons in prison violate their fundamental rights, and where the detention is contrary to the prohibition of inhuman and degrading punishment. The other relates to the enforcement possibilities linked to the right to a fair trial within a reasonable time. My research aims to examine to what extent and how our country has complied with the development of effective remedy(s) and how they are enforced.

Recalling Ervin Cséka's thoughts²⁵, I can state that the basic doctrines of remedies cannot be approached without knowledge and understanding of the whole relevant procedure and, in the final context, of the structure and content of the legal system in question. Accordingly, it cannot be expected from the present dissertation, which is limited in scope, to provide a comprehensive and sufficiently thorough examination of the institutions of criminal and civil remedies. My aim is not to provide a comprehensive analysis of the effective remedies provided for in Article 13 ECHR and generally required by the ECtHR, but to examine the domestic remedies introduced as a result of the ECtHR cases *Varga and Others v. Hungary* and *Gazsó v. Hungary* (i.e. compensation for the violation of fundamental rights in the circumstances of the placement under the Bv. tv. and pecuniary compensation for the delay in civil proceedings under the Pevtv. This is rather complemented, especially in the context of the right to a trial within a reasonable time, by tangential findings on the aforementioned remedies, e.g. aspects of mitigation of punishment for unreasonable delay in criminal proceedings, which have so far been little

¹⁸ Blutman László: *Az Európai Unió joga a gyakorlatban*. Budapest, HVG-ORAC Kft., 2014., 333.

¹⁹ Uo. 33.

²⁰ lásd: Helen Keller – Alec Stone Sweet (szerk.): *A Europe of Rights. The Impact of the ECHR on National Legal Systems*. Oxford – New York, Oxford University Press. 2008., 3.

²¹ Rainer Lilla: *Távol Európától – az ésszerű időn belüli eljáráshoz kapcsolódó jogorvoslati lehetőségek szűkülése*. Eljárásjogi Szemle 2017/4.

https://eljarasjog.hu/2017-evfolyam/tavol-europatol-az-esszeru-idon-beluli-eljarashoz-kapcsolodo-jogorvoslati-lehetosegek-szukulese/#_ftnref5 (2020-08-24)

²² Uo.

²³ Luzius Wildhaber: *A constitutional future for the European Court of Human Rights?* *Human Rights Law Journal*, Vol. 23. No. 507., 2002., 162.

²⁴ Déborah Forst: *The execution of judgments of the European Court of Human Rights. Limits and ways ahead*. *ICL Journal, Vienna Journal on International Constitution Law*, 2013/3., 4.

²⁵ Cséka Ervin: *A büntető jogorvoslatok alytanai*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1985., 14.

discussed in the literature. In the context of reasonable temporariness, I will not go into the reasons for the length of proceedings, on which many excellent studies and works have been written. The focus of the essay is obviously on fundamental rights, so the topic 'lies through' constitutional law, but the specialised issues of criminal procedure, penal law, civil substantive and procedural law cannot be avoided. The 'fundamental rights focus' does not mean, however, that the thesis is exclusively of interest to constitutional lawyers and is entirely concerned with fundamental rights. It is my hope that, as a practising judge, I will succeed in writing a more cross-cutting work of interest to constitutional, criminal and civil lawyers, which will not be lacking in aspects of the organisation of the judiciary.

It is not only a requirement of the rule of law that modern prison services should provide effective legal protection against placement-related harm, but also against other fundamental rights violations, such as those related to the procedure of the courts, and possible abuse of power.

One part of the research is of an interdisciplinary nature in civil and criminal law in the context of placement conditions that violate fundamental rights, which is also an interesting borderline area. In addition, the more personal motivation for my choice of topic was that since September 2018 I have been working at the Prisoners' Unit of the Debrecen Court in order to help in the processing of accumulated claims for compensation for placement conditions that violate fundamental rights. At that time, prisoner applications were still coming in the hundreds every month, and there was a serious backlog of cases. Having dealt with hundreds of compensation claims, I hope that, as a person well acquainted with the subject, I will be able to provide a high-quality analysis of issues which, despite the 'disappearance' of compensation claims, have not lost their relevance today. Dealing with the applications allowed me to delve deep into the underlying ECtHR case law. This led me straight to the requirement to ensure an effective remedy. Thus, my attention was also drawn to the fundamental right (the other main part of the research) of the right to a trial within a reasonable time, which was the subject of another pilot judgment in Hungary (*Gazsó v. Hungary*).

In the light of the foregoing, I thought that it might be worthwhile to undertake academic research on how the domestic legal institutions of effective redress expected by the ECtHR are actually implemented: how they fulfil the expectations of effective redress of grievances. The question is whether effectiveness refers only to the redress mechanism itself, or whether the available remedies go beyond that to compensate for the harms suffered in a proportionate manner (or whether they fail to fulfil this function). My research makes it indispensable to address the 'matrix' of damages, compensation, reparation and fundamental rights and rights of personality, as well as the relationship and demarcation points of these legal institutions.

Both the theoretical (dogmatic) and practical significance of the choice of topic is well known. Various aspects of the topic have already been dealt with by several Hungarian authors.²⁶ Some problems in the context of placement in violation of fundamental rights have not disappeared and the right to a trial within a reasonable time has been enriched by a new legal institution (pecuniary compensation), which deserves to be the focus of academic interest.

I will deal with the topic mainly from a dogmatic perspective, which is significantly interspersed with the normative text-based analysis, and the thesis will arrive at a dogmatic systematisation through the findings of the Supreme Court decisions.

I will focus on the question of how, through a comparison of the systems of forums for the enforcement of claims in the context of the web of placement circumstances that violate fundamental rights and of protracted (civil) litigation, I can identify the controversial dogmatic

²⁶ See PhD theses by Mária Bagossy and Lilla Rainer

issues that may even cast doubt on the effectiveness of the remedies available in the context of the violation of fundamental rights.

The domestic jurisprudence on the issue of reasonable time has been particularly evolving, with numerous divergent positions and arguments on the (procedural) fundamental right's legal institutional disputes, ranging from the position that the courts should take on how to recognise entitlement. The primacy of the right to be tried within a reasonable time is also unquestionable, since, if an activity which entails enormous responsibility and a marked intervention in the legal relations of private parties degenerates into illegality, it is only in the interests of the rule of law that the damage done by judicial bodies, which are vested with public power and are aware of the enforceability of the state, can again play a prominent role.

If a person wishes to bring a pecuniary or non-pecuniary claim for breach of the right to a fair trial within a reasonable time, the possibility of bringing an action for damages in court is available, since the right to a fair trial is not a personal right in relation to the damages provided for in the Civil Code. This form of liability for damages is not based on objective liability but on subjective liability, i.e. on the one hand, the existence of the four general conditions for damages - wrongfulness, fault, damage and causal link - and, on the other hand, the specific criteria for damages in court: the requirement to have been tried in court and to have exhausted the ordinary remedies, which must be proven in order to be effective.

And in the context of enforcing grievances related to the delay of court proceedings, I saw an opportunity to draw attention to the unresolved problem of the possible delay of criminal proceedings. At present, the State does not provide protection in the context of delays in criminal proceedings by means of public law, which is contrary to Hungary's international commitments, and civil law is not at all suitable for this purpose. In my view, the only legal remedy currently provided by the legislator for those who suffer a violation of their right to a reasonable trial is a reduction of sentence, which is considered to be an effective (substantive) remedy in the Hungarian legal system. Although it is constitutional to compensate for the undue delay in the criminal proceedings by a benefit gained in the imposition of the sentence, if this is incorrectly applied by the courts (for example, by conflating the delay with the passage of time), the protection of the law is completely exhausted. In criminal cases, the question remains as to whether a lack of political will, budgetary constraints or other factors have justified the failure to develop an effective remedy for the delay in civil proceedings, such as an effective remedy for fundamental rights violations.

One of the highlights of the thesis is the analytical presentation of the property settlement related to the delay in civil proceedings mentioned above. This is a relatively new remedy, and therefore there is little literature available. For this reason, I carried out a research and analysis based on the examination of documents received until 30 June 2024 at the Debrecen Court of Law. I was fortunate to have gained practical experience that helped me to provide a problem-oriented approach to the procedure for the enforcement of pecuniary satisfaction that went beyond the description of the legal text. It is by examining the practical experience that it is possible to answer the question of whether the objectives of the introduction of the Act have been achieved.²⁷ Indeed, if monetary compensation is not an effective remedy to prevent proceedings from dragging on, the ECtHR will continue to regularly admonish the state. If, on the other hand, it is an appropriate remedy, it will remain a national competence to remedy the harm caused by the delay in proceedings. Empirical analysis may bring us closer to assessing

²⁷ Ildikó Kovács and László Pribula, the heads of the collegiums of the courts of appeal of the courts with exclusive jurisdiction, put it in their joint study that "[I]t is of utmost importance to see how the practice of the new institution develops, since it is only in this context that it can be stated that the legislative aspirations are properly enforced, thus enabling the legislation to fulfil its task of aligning the interests of the parties seeking justice. (Kovács Ildikó - Pribula László: Az eljárások elhúzódása miatti vagyoni elégtétel gyakorlata. Jogtudományi Közlöny 2023/3., 57.)

whether Hungary has chosen the right regulatory solution following the outcome of *Gazsó v. Hungary*.

As a practising judge, I wish to examine whether the other aspects of the obligation to ensure the right to a trial within a reasonable time - the infringing side - cannot be ignored. In this context, the workload of the judge (court) plays a role, which is of particular interest in this aspect, since, according to the ECtHR, the workload of the courts cannot result in an exemption from the requirement of reasonable time, but can, on the contrary, be invoked as a ground in disciplinary proceedings against the 'judge concerned'. I would also like to analyse the contradiction that, unlike in disciplinary proceedings, it would appear that in service disputes, the caseload cannot be effectively invoked.

Since, in my opinion, there is only one legal measure which, although in my opinion not effective, in practice is qualified as such for those who suffer a violation of their right to a criminal trial within a reasonable time (reduction of sentence), I consider it useful to briefly supplement my research, which is basically doctrinal, (legal) dogmatic in approach, with two critical perspectives of the "political", social science approach: the relationship that the new rules introduced by the procedural fast-track legislation may have with the sense of justice of the members of society (which in turn has an impact on the perception of the courts) and that the issue does not leave untouched judicial administrative issues such as the career system or even the remuneration of judges.

Due to space constraints, this thesis cannot address the procedural issues of delay in court proceedings. It is therefore not the objective of this thesis to examine the reasons for possible delays in court proceedings²⁸ and the reasons inherent in the organisational and administrative environment of the courts. For the same reason, the thesis also does not include a detailed analysis of the practices of other nations.

II/2. Structure of the thesis, research methods used

I will attempt to analyse in depth the doctrinal thin line between the protection of fundamental rights and the protection of personality rights and the resulting difficulties of legal interpretation and application and practice by contrasting the positions expressed in the decisions of the Supreme Court. A number of terminological confusions and anomalies, which go beyond the serious uncertainties that exist as to the theoretical basis, leave their mark on the effectiveness of the enforcement of fundamental rights. The enforcement of fundamental rights raises serious issues of separation from the protection of civil personality rights, and this is particularly reflected in the contradictory judicial practice. The complexity of the issue is also illustrated by the fact that, according to case law, not all fundamental rights are also personality rights, but at the same time the judiciary is not precluded from broadening the scope of personality rights.²⁹ A complex doctrinal system has to be used to examine a number of concepts in a comparative context: property/non-property damage, fundamental right, personality right, equitable relief, personality rights, liability, wrongfulness, wrongfulness, liability for damages, etc.

If one examines the legal institutions of property compensation under the Pevtv., compensation under the Bv. tv. and compensation under the Be., it seems that the legislative intention tends

²⁸ For example: Czoboly Gergely: *A perelhúzóadás megakadályozásának eljárési eszközei*. PhD dissertation. Pécs, 2014.

In the context of criminal matters: Nagy Anita: *Büntetőeljárás gyorsító rendelkezések az Emberi Jogok Európai Egyezményében, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlásaiban, az Európai Unióban és a hazai jogalkotásban*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2008.; Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításának lehetőségei a francia és a magyar jogban*. PhD dissertation, Miskolc, 2010.

²⁹ BDT2019. 4041.

to aim at "pricing" certain fundamental rights in order to counterbalance the claims for possible violations of such rights by a quick compensation procedure, thus trying to meet the ECtHR's expectations for the development of an effective remedy.

However, this is particularly dangerous, as it is difficult to draw such a distinction between different fundamental rights. I also find it doubtful, for example, that the Government Decree on compensation for unjustified restriction of liberty under the Criminal Code sets the "tariff for damages" at HUF 7000 or HUF 3500, while the Criminal Code allows for a tariff of HUF 1200-1600. The amount of compensation for delay in civil proceedings is set at HUF 400 per day. I believe that these fundamental rights are not something that can be defined in a kind of tariff system, quasi as 'what they are worth'.

In my research, I focus on whether these remedies (and ideas) are able to remedy the various violations of fundamental rights. Is there a possibility that 'mechanical' monetary compensation may even be contrary to the very essence of fundamental rights protection, and may even empty it completely. Is it correct to assess the ECtHR's expectations as meaning that the aim should be to develop remedies on the basis of which the reparative objective increasingly overrides the preventive function, tending to push the forms of liability for public authority damage towards objectification.

An examination of the "real" effectiveness may be necessary, if only because neither the Curia nor the Constitutional Court can play a substantive or "everyday" unifying role in the practice of law in relation to the criminal judicial procedures. Also in relation to the right to a trial within a reasonable time, the effective role of the Constitutional Court, which is 'called upon' to protect fundamental rights, is questionable precisely in the area of fundamental rights protection, given that the body has no legal means of actually remedying the violation of a fundamental right, as it has no power to award damages or compensation, and the means of cassation granted to it would only result in further delay of the proceedings. The AB itself has therefore acknowledged in several decisions that it cannot effectively fulfil its task of protecting fundamental rights by providing for a reasonably prompt decision, and that it is primarily the courts that have the appropriate legal means to remedy the damage caused by protracted proceedings. The same caselaw is also in the AB's repertoire in compensation cases relating to accommodation conditions and violations of the right to personal liberty.

My main objective is to take stock of the dogmatic-terminological uncertainties related to the fundamental rights detailed, and to compare the principles with case law. In doing so, I can also provide some answers to the shortcomings and inconsistencies in our current legislation, given that we have seen a major 'revolution' in the protection of fundamental rights since the middle of the last century. My research may also be topical in the light of the increasing tendency of the Court of Justice of the European Union, based in Luxembourg, to join the ECtHR in the protection of human rights and fundamental rights. The EU considers the enforcement of the rule of law in the Member States to be a task of the utmost importance, which it has been claiming as one of its fundamental objectives since its foundation.³⁰ It cannot be ignored that the Hungarian Constitutional Court, in its decisions on the interpretation of the rule of law, has listed the guarantee of fundamental rights and equality of rights among the elements of the rule of law. According to Article 2 of the Treaty on European Union (TEU), which is binding on EU Member States, including Hungary, the rule of law is one of the fundamental values of the EU and, as is well known, the European Commission has adopted the "rule of law framework", referring to the fact that if a Member State "seriously and persistently" violates EU values, a procedure under Article 7 TEU will be initiated.³¹

³⁰ Gát Ákos Bence: Az alapjogok és a jogállamiság szerepének változása az európai integrációban. *Acta Humana*, 2020/1., 83.

András Varga Zs. for example speaks of an "idolatrous" interpretation of the rule of law. (See more: Varga Zs. András: *Eszményből bálvány? A joguralom dogmatikája*. Budapest, Századvég Kiadó, 2015.)

³¹ Czine Ágnes: A tisztességes bírósági eljárás. *Audiatur et altera pars*. Budapest, HVG-ORAC Kft., 2020., 46-47.

The paper starts with a discussion of the possibilities and mechanisms for prisoners to seek redress for violations of fundamental rights in detention. In this context, it will also provide an account of the "new" rules on compensation under the Bv.tv., which will enter into force on 1 January 2021, and will express its opinion on the effectiveness of the remedy.

The next chapter - of an interdisciplinary nature, rather dogmatically grounded and using a comparative method - aims to shed light on serious doctrinal uncertainties by means of a critical approach, both by analysing theoretical issues and relevant case law. The chapter focuses on the competition between the civil action for damages and the civil action for infringement of personality rights.

I will then discuss the ECtHR's practice in relation to the right to a trial within a reasonable time in the domestic legal system, in the context of civil litigation (as I compare it with the Pevtv.). I will draw on the domestic legislative history and the domestic court practice. The chapter relies on the compilation as a secondary research: an analysis that supplements the information found in the literature with my own reflections and opinions, and provides a substantive overview of the provisions of the Pevtv.

The thesis continues by presenting the results and experiences of a research (based on documentary analysis) carried out at the Debrecen Court of Law on the enforcement of property satisfaction in connection with the delay of civil proceedings, and the legal institution and the procedure related to it. The new legislation necessarily raised questions of interpretation, as it sought to introduce a model that was hitherto unknown in domestic legal history.³² In this section, I would also like to synthesise the practical questions of legal interpretation and application and to provide the correct professional considerations and comments on them.

In a further section, the paper discusses the consequences of the violation of the right to a trial within a reasonable time for the offender, i.e. how it is assessed by the courts themselves, in disciplinary cases and in service disputes. The problem of the disproportionality of the judicial workload is examined first of all in the light of the Bjt. The aim of this part is to examine a new dimension of the issue of judicial workload, in contrast to a large part of the existing literature, and to approach the problem from a constitutional law perspective. In addition, I would like to point out precisely how the problem is not only of theoretical importance but also has practical implications in everyday practice.

In the following chapter, I would like to draw attention to the unregulated areas of compensation for breach of the right to a trial within a reasonable time.

Finally, the dissertation will address the only effective remedy in criminal proceedings and its social science approach.

I will thus preface this thesis by saying that it basically adopts a doctrinal approach based on (legal) dogmatics, an analytical analysis of norms and case law. Throughout the dissertation, I will endeavour to conduct a thorough analysis of both the theoretical issues and the relevant case law.

II. Results of the doctoral thesis, summary of the research

The development of fundamental (human) rights has undergone a huge evolution since the mid-twentieth century. However, the relevance of the enforcement of the prohibition of inhuman treatment in the context of placement in prisons is still unquestioned, both by scholars of international law and of prison law, despite the desire of many lay people to ensure that the

³² Kovács-Pribula (2023) 58.

punishment causes the prisoner as much suffering as possible. In my view, there is a similar dichotomy in relation to the right to be tried within a reasonable time, particularly in the light of criminal proceedings where the accused(s) are convicted. It is incomprehensible to the layman how a convicted person can be entitled to any compensation for having been unreasonably prolonged in the criminal proceedings. The inappropriate treatment of prisoners undermines one of the most basic and important aims of punishment, namely specific prevention. And court proceedings that go beyond a reasonable length of time undermine confidence in the justice system.

Examining the legal institution of compensation for placement conditions violating fundamental rights, I took stock of the difficulties of interpretation that hindered/hinders the enforcement of the fundamental right by analysing the rules of the Bv.tv. and the court case law.

In the context of the effectiveness of the remedy, I have considered that if the ordinary courts hearing an application for compensation err in failing to award compensation to applicants who would otherwise be entitled to it, the Constitutional Court has no power to order compensation. Also in relation to effectiveness, it may be noted that the fact that the penitentiary courts have a "step-child" role, since the highest ordinary court, the Curia, has not even been seized of cases based on the interpretation of the legal instrument of compensation under the Bv.tv. in relation to its practical application, may be considered as a factor against the development of uniform practice (the analysis of case law obviously cannot cover all practical problems). In my opinion, however, the institution of a legal remedy in the interest of legality could be suitable for the Curia to develop a substantive unifying activity in order to bring the possibly divergent practices of the courts in one direction, but there are currently legal limitations to this, due to the fact that under the Bv.tv. this can only be done in connection with decisions that have the capacity to become final, not in connection with decisions that are capable of becoming final. As a possible solution, the Bv.tv. 50. § (1) (fb) and (fc) of the wording "after the entry into force" could be justified.

The effectiveness of the enforcement of the fundamental right is also called into question by the fact that compensation and civil proceedings based on infringement of personality rights, as two different means of enforcing claims, can be clearly distinguished from each other, but at the same time, even with this separation, they may compete with each other. In addition, the decisions of the Supreme Court do not allow us to draw a clear conclusion as to which system of remedies is favoured in such claims.

My conclusion is that compensation in its current form, with its forum system and rules under the present legislation, can only be considered effective as a mechanism for enforcing claims, but since it is not suitable for compensating all the injuries suffered, it is not sufficiently effective in remedying the legal disadvantage.

By presenting further legislative ideas or specific legislation, I have also sought to reveal that - the domestic legislative intention tends to aim at "pricing" certain fundamental rights so that the assertion of claims for possible infringements of such rights can be counterbalanced by a swift compensation procedure, thus clearly favouring the development of remedies of a compensatory nature in the context of fundamental rights infringements. However, there is a serious doctrinal conflict between the possibilities of compensation remedies, especially when the different fundamental rights violations occur either together or in succession: the fundamental rights violation related to the violation of the right to a trial within a reasonable time, which is the purpose of the Pevtv. and the violation of the right to a trial within a reasonable time, which is the purpose of the Pevtv.

In the context of the violation of the fundamental right to a trial within a reasonable time, after reviewing the judicial practice, I came to the conclusion that - before the entry into force of the Pevtv. - the judiciary tended to grasp that part of the doctrine and legal theory which "with the

help of which" tended to adopt a rather obstructive attitude and did not support the assertion of claims. It declared that the options offered by civil law were not sufficient, while at the same time it did not make use of the general general rules of generality. It is worth highlighting that this domestic case law also contrasted with the ECtHR and the CJEU, which hold that such an injury in itself gives rise to non-material damage, which necessarily implies the possibility of non-material compensation.

The civil judiciary is unlikely to want to take over the role of the fundamental rights judiciary. For this reason, I conclude that the effectiveness of the enforcement of this fundamental right has been low, since, although the Constitutional Court is supposed to play the role of the supreme guardian of constitutional rights, the lack of substantive jurisdiction (as the Court itself has acknowledged) has left this role to the ordinary courts, which, however, lack the means to protect it, are unable to do so effectively.

The alternatives I have outlined - declare a liability form in the procedural rules, with the enforcement of the rights granted by law being subject to judicial review, or a special liability form in the Civil Code. However, instead of codifying the right to a fair trial in the Civil Procedure Act with the necessary reference to the fact that the right to a fair trial is also a fundamental right and that damages may be awarded in addition to compensation, the legislator opted for the principle of the 'sweetness of the injury-punishment' and introduced a new legal instrument, the pecuniary compensation, which created a separate subjective right, special in comparison with both the right to personality and other fundamental procedural rights of the courts.

In briefly explaining the essence of the legislation, I attempted to formulate some ideas to start the debate, including my opinion that the law sets an objective time limit despite the fact that this is contrary to Strasbourg practice.

The *Pevtv.* undoubtedly fits into the trend, according to which the reparative aim is increasingly leaving the preventive function behind, thus pushing the liability for damages towards objectification. The establishment of objective liability as an exception to the principle of fault is, however, contradictory in that, as regards other tasks of the administration of justice, such as the substantive correctness of the decision taken, the court seised remains responsible for the damage caused by the wrongful conduct.

I hope that one of the main novelties of the thesis will be a comprehensive analysis of the legal institution of pecuniary compensation, which I have considered appropriate to present in a separate chapter. In order to answer the questions arising from the interpretation and practical application of the statutory provisions, I carried out research based on the study and analysis of the case files of the Debrecen Tribunal, the results of which I report in the thesis.

I have also examined the issue of workload from the ECtHR's jurisprudence on the right to a trial within a reasonable time and put it in the light of the fact that the liability of courts for damages can be contrasted with the practice of judicial disciplinary liability, since the latter imposes a more lenient standard of expectation on judges when it comes to invoking workload. The special liability for damages caused by the violation of the right to a trial within a reasonable time, as provided for in the *Pevtv.* On the other hand, the practice of disciplinary liability of judges (for failure to comply with procedural deadlines) takes a different view: if the judge works continuously, using all his time, he cannot be held liable for any delay which, despite everything, occurs evenly in all cases for objective reasons.

I also pointed out that both violations of fundamental rights sought to be protected by the ECtHR through an effective remedy, namely (1) violations of the prohibition of torture and inhuman and degrading treatment and (2) violations of the obligation to ensure the right to a trial within a reasonable time, may occur successively, even if the decision in the proceedings for compensation for the placement conditions violating fundamental rights was taken after a period of time many times longer than the applicable procedural time limit. In that connection,

I have taken the view that the interpretation that Article 6(1) ECHR is not applicable in non-adversarial proceedings is not consistent with its purpose and intention. It is necessary to provide for effective and practical legal protection (the possibility of such protection) for claims relating to the infringement of the right to a decision within a reasonable time in non-litigation and, by extension, in all other litigation.

I have devoted a separate chapter to the analysis of the issue that, based on the comparison of the rules on the enforcement of further damages beyond the compensation for placement conditions violating fundamental rights and the property compensation under the Pevtv., we can conclude that the enforcement of both fundamental rights raises the issue of competition between the systems of enforcement forums.

The ECtHR has already qualified the pecuniary compensation for delay in civil proceedings as an effective remedy and in my opinion it can meet the criteria of an effective remedy both in its instruments and in its procedural and further detailed rules. Only its suitability as compensation for the damage is questionable, since the amount of the pecuniary compensation is much lower than the amounts usually awarded by the ECtHR or considered effective under the system of remedies in other Member States. This is borne out by the fact that in *Horváthová v. Slovakia* (74456/01) the ECtHR awarded the applicant a total of EUR 4 500 (ten times the amount already awarded) in addition to the EUR 450 awarded by the Slovak court. The ECtHR will therefore consider, even in the case of a compensation appeal which it considers to be effective, whether the amount awarded in the domestic appeal procedure was determined in accordance with ECtHR case law and will award additional compensation if it considers that the amount awarded there is too low.

However, in the context of the enforcement of (other) grievances related to delays in court proceedings, I saw an opportunity to draw attention to the unsolvability of the problem of possible delays in criminal proceedings (but the same can be said of administrative proceedings). The state does not provide protection by means of public law, and civil law is not at all suitable for this purpose. If the courts in criminal cases do not interpret the length of the proceedings at all or interpret them incorrectly when imposing the sentence, and the 'victim' does not receive any compensation as a result, the (effective) remedy required by the ECtHR is not available at all and the persons concerned are left without any means of redress, which is contrary to Article 8 of the ECHR and Article 2(3)(a) of the PPJNE. The current lack of a solution to this problem leads to a lack of effective remedies (if not a total lack, then an unjustified gap) and thus to a breach of international conventions.

In my social science approach to the need to comply with the requirement of reasonable time, which also applies to criminal proceedings, I have pointed out that the need for a quick and simple procedure and the social need for effective law enforcement seem to trigger processes in opposite directions: the danger of a consensus-based closure, that if the sentence imposed in the preliminary hearing is less than the sentence imposed at trial, may not be compatible with society's value judgments. The priority given to the interests of the authorities may have a greater negative impact on public confidence in the administration of justice than if proceedings are prolonged.

Undoubtedly, the ECtHR has called on our country to develop effective redress systems, but this requirement could be met in other ways. The domestic legislator has clearly opted for the development of remedies of a compensatory nature, rather than for a possible broadening of the scope of effective preventive remedies or an increase in their effectiveness. However, more emphasis could also be placed on ways to ensure that fewer such infringements occur, i.e. more attention could be paid to 'prevention'. In this respect, too, I believe that there have been positive legislative efforts, among which I would highlight the provisions of the new Code of Criminal Procedure that speed up the procedure. They also show that legislation which takes into account the opinions of practitioners from all sectors of the legal profession, selected from a wide range

of experts, can make a major contribution to reducing the length of proceedings, for example. Such legislation would almost eliminate the need to develop such compensatory redress mechanisms.

It is also possible to deal with overcrowding as a legal basis for compensation under the Bv.tv., despite the fact that it is a very complex problem. It must be borne in mind that the number of prison places is increasing, but the number of prisoners is also increasing.

In addition to legislative efforts in the area of compensation under the Be.l., it may be worth paying serious attention to the possibility of further developing the training system for legal practitioners, for example, in addition to supporting efforts to standardise jurisprudence.

Finally, in the context of the effectiveness of legal remedies, I would like to draw attention to the fact that the violation of fundamental rights due to the violation of the right to a court hearing within a reasonable time - which is compensated by the Pevtv. - and the violation of the right to a court hearing within a reasonable time, which is intended to be compensated by the Pevtv., may even be connected with each other, supplemented, in certain cases, by the legal institution of compensation for unjustified detention (i.e. for the unjustified restriction of liberty, which is essentially connected with the right to personal liberty and security).

In obviously rare (one might say extreme) cases, the court may therefore order the arrest of the accused, which is carried out in inhuman and degrading conditions, and at the end of the trial the accused is acquitted. However, this may be compounded by the fact that the accused may suffer irreversible and irreparable harm beyond the aims of the criminal proceedings, such as loss of employment, the destruction of his business, his social incapacity, deterioration of his health, physical abuse or sexual harassment during the execution of the coercive measure.³³ Finally, if the victim brings a civil action for the protection of personality rights to remedy the latter intangible harms and the action is unreasonably prolonged, the possibility of civil action may be supplemented by a non-litigation procedure for pecuniary compensation under the Civil Procedure Act. In total, therefore, four proceedings may be brought [for the following infringements]:

(1) an application for compensation may be made under the Bv.tv. [violation of the fundamental right to the prohibition of inhuman and degrading punishment] due to placement conditions that offend human dignity;

(2) the person concerned may bring an action for compensation under the BvV for the unjustified use of arrest [violation of the right to personal liberty and security];

(3) civil proceedings may also be brought against the person concerned for a violation of personality rights caused by the person suffering damage beyond the purpose of the criminal proceedings [damage to personality rights (non-material damage)];

(4) a remedy based on the Pevtv may be sought for the latter proceedings being pending beyond a reasonable time [failure to guarantee the right to a trial within a reasonable time].

These issues therefore fall within the scope of criminal procedural law in relation to arrests, and within the scope of prison law in relation to custodial sentences, and may also include the protection of a fundamental procedural right in addition to the protection of civil personality.

However, the enforcement of these claims can be an extremely complicated process, as the claims for the placement-related harms have to be brought in non-litigation proceedings under the Bv.tv., the unjustified coercive measures in the compensation lawsuit under the Be., the protracted court proceedings will also be brought in non-litigation proceedings, and the excessive personal infringement in civil proceedings. In addition, a degree of doctrinal uncertainty pervades legal protection, as the rules of criminal procedure and enforcement may be confronted with the rules of civil substantive and procedural law. Moreover, the decisions of the Supreme Court do not help to find a clear way through this "maze". In fact, along the lines

³³ Szabó Krisztián: Észrevételek az új büntetőeljárási jogintézményekhez. In.: Szikora Veronika - Árva Zsuzsanna (szerk.): Jogtudomány a jogfejlődés szolgálatában. Debrecen, 2017., 170.

of the doctrinal criticisms I have developed in this thesis, the questions I have raised remain practically unanswered, thus raising doubts about the effectiveness of the remedies:

- the question arises as to the relationship between the harms arising from the placement in violation of fundamental rights and whether they can be included in the category of violations of personality rights;

- it is questionable whether the prisoner's claim for damages for the violation of his personal rights can be enforced directly before the court or must be preceded by proceedings before the prison - in other words, whether Article 143 of the Bv.tv. can be applied to non-material damages in addition to compensation for material damage, and whether the claim for damages regulated therein can be understood to be limited to material damages;

- it is disputed whether, in view of the introduction of compensation under the Bv.tv., compensation for damages can be claimed or whether the legislator merely intended to make parallel claims impossible (i.e. whether it excluded the possibility of claiming non-material compensation for the violation of fundamental rights only in the event that the detainee decided to claim compensation for these violations), i.e.: the fact that the legal basis for compensation for damages is the Bv. Does it follow from the fact that the legal basis for compensation is defined in the Penal Enforcement Act that it is a compulsory forum for the enforcement of claims, that it is (as a whole) a sui generis legal institution and that, as such, the adjudication of the claim in question may fall exclusively within the competence of the prison courts?

- if the claimant considers the compensation awarded for the accommodation conditions in breach of fundamental rights to be insufficient, whether his additional claim can be pursued as a damages claim;

- in criminal proceedings, the court must endeavour to complete the proceedings within a reasonable time, but the rules of criminal procedure do not provide for any special legal consequence for breaches of this obligation; a breach of a fundamental procedural right does not in itself constitute a substantive right to claim non-material compensation, but can only be justified in the case of a breach of personality rights;

- domestic case-law considers the right to a trial within a reasonable time as a fundamental procedural right, the violation of which may result in a violation of a personal right only if certain additional requirements are met - this, however, is contrary to the practice of the ECtHR and the CJEU, according to which such a violation of a right does not in itself give rise to a non-material damage, from which the possibility of non-material compensation follows by implication;

- the right to be tried within a reasonable time is one of the constitutional freedoms, a human right enshrined in international conventions, but in the context of criminal proceedings the State does not provide protection by means of public law, and civil law is not at all appropriate;

- although the prolongation of criminal proceedings beyond a reasonable period of time may cause damage to the interests of the individual, both pecuniary and non-pecuniary, the right of action for infringement of the rights of the personality protected by the Civil Code and the application of the objective and subjective legal consequences which may be claimed on that basis cannot be successfully used to remedy such damage;

- although it may be considered constitutional to compensate for the undue length of criminal proceedings by the advantage gained in the imposition of a sentence, if this is incorrectly applied by the courts (for example, by confusing the length of proceedings with the passage of time), the protection of rights is exhausted.

Registry number: DEENK//2025.PL
Subject: PhD Publication List

Candidate: Zoltán Boda
Doctoral School: Géza Marton Doctoral School of Legal Studies
MTMT ID: 10086159

List of publications related to the dissertation

Articles, studies (25)

- Boda, Z.:** A bírói munkateher mérésének és az ügykiosztás rendjének alapjogi, munkajogi és emberi erőforrás menedzsment megközelítésű vizsgálata.
Debreceni jogi műhely. 19 (3-4), 5-44, 2023. ISSN: 1787-775X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.24169/DJM/2022/3-4/1>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B
- Boda, Z.:** A polgári peres eljárás elhúzóásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény lehetséges hatásai az ítélkezésre.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2022 : Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 477-511, 2023. ISBN: 9786158132657
- Boda, Z., Kocsán, A.:** A polgári per időszerűségének felértékelődése és hatásai az ítélkezésre.
Pro Publico Bono - Magyar Közigazgatás. 11 (2), 163-196, 2023. ISSN: 2063-9058.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32575/ppb.2023.2.9>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
- Boda, Z.:** A törvényes bíróhoz való jog, az egyenlő munkateher és az ügyelosztás.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2022 : Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 512-550, 2023. ISBN: 9786158132657
- Boda, Z.:** A büntetés enyhítése, mint hatékony jogorvoslat és annak társadalomtudományi megközelítése.
Iustum Aequum Salutare. 18 (2), 207-224, 2022. ISSN: 1787-3223.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
- Boda, Z., Bagossy, M.:** A büntetőbíráskodás tekintélyének védelme és a társadalmi értékek összefüggései.
Belügyi Szemle. 70 (7), 1369-1394, 2022. ISSN: 2062-9494.
DOI: <http://dx.doi.org/10.38146/BSZ.2022.7.2>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A

7. **Boda, Z.:** A büntetőeljárás észszerűtlen elhúzódása - társadalomtudományi nézőpontból.
Jogtudományi Közlöny. 7-8, 305-315, 2022. ISSN: 0021-7166.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
8. **Boda, Z.:** A büntetőeljárások gyorsításának igénye egyes alapvető jogintézmények árnyékában.
Büntetőjogi Szemle. 2022 (1), 9-18, 2022. ISSN: 2063-8183.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: C
9. **Boda, Z.:** A vagyoni elégtétel lehetséges jogalkalmazási kérdései és válaszlehetőségei.
Miskolci jogi szemle. 17 (1), 195-213, 2022. ISSN: 1788-0386.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32980/MJSz.2022.1.1946>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
10. **Boda, Z., Bucsai, B.:** Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási igények dogmatikai ellentmondásai - Vélemények és javaslatok.
Jogelméleti Szemle. - (3), 26-48, 2022. ISSN: 1588-080X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.59558/jesz.2022.3.26>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B
11. **Boda, Z.:** Az EJEB ésszerű időn belüli eljáráshoz való joggal összefüggő gyakorlata a hazai jogrendszerben.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2021 : Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 56-96, 2022. ISBN: 9786158132633
12. **Boda, Z.:** Az elhúzódo bírósági eljárások elleni hatékony jogorvoslati lehetőségek hézagai.
Közjogi Szemle. 2022 (2), 75-80, 2022. ISSN: 1789-6991.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
13. **Boda, Z.:** Az ésszerű időn belüli bírósági eljáráshoz való jogról a jogsértő bíróság oldaláról.
Jura. 28 (3), 121-142, 2022. ISSN: 1218-0793.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
14. **Boda, Z.:** Egy új kárfelelősségi jogintézmény - a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel.
Állam-és Jogtudomány. 63 (2), 3-29, 2022. ISSN: 0002-564X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.51783/ajt.2022.2.01>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
15. **Boda, Z.:** Előzetes gondolatok a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtételről.
Magyar jog. 69 (2), 111-125, 2022. ISSN: 0025-0147.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A

16. **Boda, Z.:** Igényérvényesítési fórumrendszerek az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények és az elhúzódozó polgári perek okozta alapjogséremlmek tükrében.
Pro futuro. 12 (2), 90-110, 2022. ISSN: 2063-1987.
DOI: <http://dx.doi.org/10.26521/profuturo/2022/2/12401>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
17. **Boda, Z.:** The Doctrinal Inconsistencies in Claims for Compensation for Accommodation Conditions that Infringe Fundamental Rights.
Acta Humana. 10 (3), 5-33, 2022. ISSN: 0866-6628.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32566/ah.2022.3.1>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B
18. **Boda, Z.:** Tisztességes hatósági kontra bírósági eljáráshoz való jog az ésszerű időn belüliség követelményének fényében.
Glossa Iuridica. 9 (1-2), 89-109, 2022. ISSN: 2064-6887.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
19. **Boda, Z.:** A büntetőbíráskodás tekintélye, annak védelme, a társadalmi értékítélet és ezek összefüggései.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2020.: Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 708-759, 2021. ISBN: 9786158132626
20. **Boda, Z.:** A büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtási törvény szerinti kártalanítás összehasonlító elemzése.
Jura. 27 (3), 102-125, 2021. ISSN: 1218-0793.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
21. **Boda, Z.:** Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárás és a személyiségi jogsértés miatt indult polgári per konkurálása.
Acta Universitatis Szegediensis : forum : publicationes doctorandorum juridicorum. 11, 5-22, 2021. ISSN: 2063-5540.
22. **Boda, Z., Nagy, A.:** Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás új szabályairól.
Acta Humana. 4, 31-52, 2021. ISSN: 0866-6628.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32566/ah.2021.4.2>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B
23. **Boda, Z.:** Nehéz a döntés: jogerőre emelkednek vagy véglegessé válnak a büntetés-végrehajtási bírói határozatok?
Miskolci jogi szemle. 16 (1), 76-96, 2021. ISSN: 1788-0386.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32980/MJSz.2021.1.954>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A

24. Nagy, Z., **Boda, Z.**: Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás új szabályai, visszatekintés a panasz jogintézményére.
Büntetőjogi Szemle. 2020 (2), 99-112, 2020. ISSN: 2063-8183.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: C
25. **Boda, Z.**: Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt indított kártalanítás aktuális jogértelmezési kérdései.
Acta Humana. 8 (1), 7-23, 2020. ISSN: 0866-6628.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32566/ah.2020.1.1>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B

List of other publications

Articles, studies (10)

26. Bagossy, M., **Boda, Z.**: Az Alkotmánybíróság határozata a korlátozott felülbírálat kiterjesztésének lehetőségéről.
Jogesetek Magyarázata. 2022 (2-3), 5-14, 2022. ISSN: 2061-4837.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
27. **Boda, Z.**: Bírósági igazgatás vagy menedzsment? A menedzsmentlista megközelítés létjogosultsága a bírói szervezetben.
Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica. 40 (2), 43-76, 2022.
ISSN: 0866-6032.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B
28. **Boda, Z.**, Bagossy, M.: Vitaindító a bírák és a bíróságok tekintélyének védelme érdekében történő fellépésről.
Acta Universitatis Szegediensis. Acta juridica et politica. 12, 31-47, 2022. ISSN: 0324-6523.
29. **Boda, Z.**: Az emberölés kriminálpszichológiai megközelítése.
Belügyi Szemle. 69 (2.), 9-30, 2021. ISSN: 2062-9494.
DOI: <http://dx.doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.1>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
30. **Boda, Z.**, Papp, L.: Az erőszakos bűncselekményekhez vezető antiszociális viselkedés kriminálpszichológiai megközelítése.
Magyar Rendészet. 20 (2), 15-34, 2020. ISSN: 1586-2895.
DOI: <http://dx.doi.org/10.32577/mr.2020.2.1>
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B

31. **Boda, Z.**, Bagossy, M.: Kártalanítás az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt: Egy kutatás eredményei.
Magyar Jog. 67 (1), 20-29, 2020. ISSN: 0025-0147.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: A
32. **Boda, Z.**: Szervezeti karrierstratégia és élménymunka mint a teljesítménymenedzsment 21. századi eszköze.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2019.: Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 722-779, 2020. ISBN: 9786158132619
33. Kiss, G. Á., **Boda, Z.**: A munkavállalói sors útvesztőiről a platform alapú munkavégzés virágkorában.
Pécsi Munkajogi Közlemények. 12, 88-98, 2019. ISSN: 1789-7637.
Level of HAS Committee on Legal and Political Sciences: B
34. **Boda, Z.**: Teljesítménymenedzsment és munkateher mérés a bíróságokon.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2018.: Díjazott dolgozatok, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 670-727, 2019. ISBN: 9786158048682
35. **Boda, Z.**: A bírói munkát motiváló tényezők.
In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2017 : Díjazott dolgozatok. Szerk.: Ábrahám Márta, Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 828-877, 2018. ISBN: 9786158048668

By the directives of HAS Committee on Legal and Political Sciences:

Publications in periodicals level „A”: 16, related to the dissertation: 13.

Publications in periodicals level „B”: 8, related to the dissertation: 5.

Publications in periodicals level „C”: 2, related to the dissertation: 2.

The Candidate's publication data submitted to the iDEa Tudóstér have been validated by DEENK on the basis of the Journal Citation Report (Impact Factor) database.

21 January, 2025

